

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2013 m. balandžio 26 d. *

Šiaulių skambėjo partizanų dainos

„Tikros naminės duonos neiškepsi be raugo, o šalies atėties nesukursi be praeities. Subrandintas raugas duoną daro purią, sočią ir kvapnią, o praeitis, skaidriai vertinama ir atsargiai maišoma su dabartimi, leidžia kreipti ateiti prasmingu ir teisingu keliu. Nebranginant svarbių tau tos ivykių, ateitis lieka skurdi, taip kaip ir duona be raugo,“ – tokiais žodžiais balandžio 19 dieną buvo pradėta LPKTS Šiaulių filialo surengta šventė – Partizanų dainos festivalis.

I renginį atvyko Seimo narė Agnė Bilotaitė, Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktorius Vladas Damulevičius, TS-LKD Šiau-

lių skyriaus pirmininkas Tomas Petreikis, LPKTS Telšių filialo tarybos nariai, Šiaulių miesto nevyriausybinių orga-

nizacijų atstovai.

Festivalyje dalyvavo aštuonių Šiaulių miesto ir rajono mokyklų moksleiviai,

Šventinės akimirkos

Šiaulių skautų tunto ansamblis, Prisikėlimo apygardos ansamblis „Vidurnaktį nežuve“. Renginį vedė Simono

Daukanto gimnazijos abiturientai Guoda ir Eimontas. Juos paruošė LPKTS Šiaulių filialo tarybos narė mokytoja metodininkė Stanislava Staškuvienė. Savo nuomonę apie tokį renginių svarbą išsakė Prisikėlimo apygardos vadas dim. kpt. Juozas Mocius.

Visi renginio dalyviai ir jų vadovai buvo apdovanoti Šiaulių miesto administracijos direktoriaus ir Seimo narės atvežtais suvenyrais, saldainiais, padėkos raštais.

Šventė baigėsi LPKTS Šiaulių filialo choro „Tremtinos“ daina „Ažuolai žaliuos“. Filialo pirmininkė visiems dalyviams tarė šiltą padėkos žodį ir pakvietė pasidalinti išpuždžiais prie arbato puodelio.

Valerija JOKUBAUSKIENĖ

Apie didžiausią ir gražiausią kaimą

Ar galime nors vieną Lietuvos kaimą, gyvenvietę, miestelį ar miestą drąsiai pavadinti Lietuvos buvusių tremtinių ir politinių kalinių sostine? Toks kaimas yra įsikūręs kone vidury Lietuvos, visai šalia Kauno. Beje, tai – didžiausias Lietuvos kaimas, turintis penkis tūkstančius gyventojų. Dar – tai vienas iš gražiausių Lietuvos kaimų, kurio gyventojai, atkūrus nepriklausomybę, pasistatė didingą Lietuvos Kankinių bažnyčią, o šalia jos įkūrė skulptūrų parką „Lietuvos kančių kelias“.

Tai – Domeikava, sovietų

okupacijos metais priglaudusi į tévynę gržusius, bet nelaukiamus tremtinius ar politinius kalinius. Domeikavos iškurtos Mašinų bandymo stoties bandomojo ūkio vadovui nerūpėjo žmonių praeitis ar politinės pažiūros. Jam svarbiausia buvo rasti geru darbininkų. Drąsiai įdarbindavo gržusiuosius iš tremties ar lagerių, suteikdavo pastogę, vėliau – sklypą namui pasistatyti. Taip i Domeikavą gyventi ir dirbti suvažiavo daug buvusių tremtinių ar politinių kalinių.

Galbūt dėl to, kad Domei-

kavos žmonės panašaus likimo, jau atgimimo metais čia pradėjo burtis stipri bendruomenė. Domeikavos bendruomenės pirmininku išrinktas buvęs tremtinas ir LPKTS Domeikavos filialo pirmininkas Irenijus Šmidtas – vienas iš neseniai išleistos knygos „Domeikava“ iniciatorių. Medžiagą šiai knygai bene ketverius metus rinko žymus kraštotyrininkas, Simona Stanevičiaus draugijos narys Antanas Pocius su gausia taliinkų komanda.

Šio ilgo ir kruopštaus darbovaidis – 984 puslapių gausiai nuotraukomis iliustruota knyga buvo pristatyta Kauno rajono Domeikavos gimnazijos salėje.

(keliamas į 4 psl.)

Knygos sudarytojas Antanas Pocius pasakojo apie ketverius metus trukusį medžiagos knygai rinkimą

Slėptoji tremties tema

Sovietai slėpė informaciją apie tremimus

Sovietų okupacijos metais tremties į Sibirą tema buvo dažniausiai nutylima, kaip nereikšmingas ir slėptinas faktas. Istorijografijoje buvo apsiribojama bendrais teiginiais, nepateikiant neiskaičių, nei konkretių datų, nei aplinkybių. Galbūt daugiau apie tremtį buvo galima sužinoti iš to meto grožinės literatūros kūrinių. Tuomet rašytojai negalėjo aplenkinti šios temos, ypač aprašydami ar analizuodami karą ir pokario metų realias. Sovietinė valdžia venę šios temos viešumoje, nes negalėjo surasti pakankamai argumentų šiam veiksmui patiesinti. Ir šią slėpmą ir argumentų neturėjimo tendenciją buvo galima pastebeti nuo pat pirmųjų tremimų. Ypač tai pasakyta apie Antrojo pasaulinio karo metus. Tuomet JAV gyvenančius lietuvius pasiekė žinios apie 1941 metų birželio tremimus. Emigrantai, gavę tokią žinią, pradėjo viešai skelbti šią informaciją spaudoje.

Sovietams tai buvo ypač nepalanku, nes siekta nors dalį emigrantų palenkinti į savo pusę. Galbūt iš pradžių sovietų valdžia stengėsi apeiti ši klausimą negirdomis, bet nepasiekė. 1942 metais sovietinės Lietuvos atstovas, dirbęs SSRS konsulatas JAV, Povilas Rotomskis laiškuose LKP CK pirmajam sekretoriui Antanui Sniečkui ir ki-

tiems primindavo apie Amerikoje viešinamą lietuvių tremtinių klausimą. Tačiau įtikinti pavyko tik prokomunistiškai nusiteikusius vadiniamuosius „pažangiuosius“ lietuvius, nelabai susivokusius, kas įvyko Lietuvoje. Pradžioje „pažangiuju“ laikraščiai rašė, jog tremtinių iš viso nebuvo, ir turbūt tuo patys tikėjo. Vėliau rašė, kad prieš karą ištremta tik penktoji kolona (suprask, potencialūs vokiečių talkininkai). Bet didžioji emigrantų dalis, žinoma, tuo netikėjo. Atvirkščiai, pradėjo rinkti ir spausdinti tremtinių sąrašus. Sovietų pusei reikėjo į tai atsižvelgti, bet jie nieko nesugalvojo. O „pažangieji“ kartojosi, jog ištremta penktoji kolona, lygindami tai su JAV teritorijoje internuotais japonais ir kt.

Tokia padėtis atkreipė ir aukštesnių sovietų diplomatų dėmesį. Štai SSSR konsulas Niujorke Viktoras Fediūnas rašydamas į Maskvą praše straipsnių šiai klausimais. LKP vadovai irgi bandė ieškoti būdų. Štai buvo pasiūlyta pervesti į geresnes kalino mo sąlygas 24 žymesnius politinius kalinius, bet NKGB tai laikė netikslinga priemonę. 1943 metais LSSR AT Prezidiumo pirmininkas Justas Paleckis irgi siūlė SSRS užsienio reikalų komisaro vaduotojui Vladimirui Dekanozovui imtis priemonių tremtinių klausimu, pradėti savą propagandą.

(keliamas į 6 psl.)

Frakcija pasipildė naujais nariais

Šiuo metu balandžio 20 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos salėje vyko TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos ataskaitinė rinkiminė konferencija. Jos metu jau ketvirtą kartą Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos pirmuininkė buvo išrinkta Vincē Vaidevutė Margevičienė. Paskelbus rinkimų rezultatus, Seimo narė

nių ir tremtinių frakcija pradeda kurti naują jaunimo atšaką.

Konferencijos metu žodį tarė Seimo narys profesorius Vytautas Juozapaitis, kuris taip pat papildė TS-LKD PKTF gretas.

TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos ataskaitinės rinkiminės konferencijos metu išgirdome kandida-

Prof. Vytautas Landsbergis pasidalijo mintimis apie dvigubą pilietybę

Frakcijos nariai konferencijos metu

dékojo už bendražygiu išreikštą pasitikėjimą ir žadėjo per ateinančius dvejus metus dėti visas pastangas, kad Politinių kalinių ir tremtinių frakcija stiprėtų ir pasipildytų naujais nariais. Frakcijos nariams dékojo už gebėjimą sutramdyti ambicijas ir visuomet aukštą vidinę kultūrą.

V.V. Margevičienė konferencijoje pasidžiaugė, kad žengti pirmieji žingsniai TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos Vilniaus skyriaus sukūrimui. Ji pakvietė prisistatyti būriu jaunu žmonių, norinčių tapti naujai kuriamo Vilniaus skyriaus nariais. Konferencijos dalyviai, kurių dauguma yra garbaus amžiaus, džiaugėsi ir žavėjos, kad Politinių kalinių

ir TS-LKD partijos pirminkus kalbas. Vizija, kad partijos skyriai galėtų turėti daugiau autonomijos, pasidalijo Valentinas Stundys.

Andrius Kubilius kalbėjo, kad labai svarbu, jog Europos Sajungos kaimyninės valstybės eitų demokratijos keliu, siektų narystės Europos Sajungoje, o ne stiprinti ryšius su Rusijos federalija. Profesorius Vytautas Landsbergis kalbėjo apie dvigubos pilietybės suteikiimo galimas grėsmes. Kauno miesto problemas apžvelgė miesto meras Andrius Kupčinskas. Konferencijoje dalyvavo europarlamentarė Radvilė Morkūnaitė.

Lina JURGELAITIENĖ
Audronės Kaminskienės nuotr.

Turime siekti rezultatų

Tėvynės sajungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkas, opozicijos lyderis Andrius KUBILIUS balandžio 19 dieną atsakė į „Žinių radijo“ laidos „Opozicija“ vedėjo Raigardo MUSNICKO klausimus apie išvyką į Ukrainą ir Lietuvos politines aktualijas.

– **Kokiui tikslui išvykote į Ukrainą?**

– Mes, trys prityrė kolegos: Audronius Ažubalis, Emanuelis Zingeris ir aš, Seimo valdybos pasiūsti, išvykoome kalbėtis ir diskutuoti su pagrindinėmis Ukrainos opozicinėmis partijomis ir jų lyderiais apie tai, kaip Lietuva ir mūsų partija gali padėti Ukrainos opozicijai neprarassti labai svarbaus strateginio tiksloto – asociacijos su Europos Sajunga (ES) ir laisvos prekybos sutarčių pasirašymo. Šiuo sutarčių pasirašymas gali vykti rudenį vadinamojoje Vilniaus Rytų partnerystės vadovų konferencijoje. Tačiau yra daug problemų, kurių turi pamatyti ir Ukrainos valdžia, ir Ukrainos opozicija. Ukrainos valdžia yra labai susiskaldžiusi, tarp pozicijos ir opozicijos nėra dialogo, yra didelė įtampa dėl valdžios elgesio, dėl vadinamojo selektivinio teisingumo, dėl to, kad Julija Timošenko laikoma kalėjime. Taigi kyla daug problemų, ar tikrai rudenį bus galima pasirašyti ES asociacijos sutartį.

Su triju pagrindinių opozicinių partijų lyderiais mes aptarėme daug susijusių klausimų, kaip dirbtii, kad sutartis būtų pasirašyta. Taip pat buvo aptartas opozicijos darbas, kad 2015 metais tos jėgos sėkmingai pasirodytų prezidento rinkimuose. Taigi šios dvi dienos buvo labai intensyvios ir vertingos tiek Ukrainos pagrindinėms partijoms, tiek Ukrainos europinei perspektyvai.

– **Ar tokia didelė šalis kaip Ukraina girdi, ką sako Lietuvos politikai? Ar mes dar turime tam tikrą reikšmę? Kažkada buvome labai svarbūs tarpininkai įvairose dyrybose.**

– Iš Ukrainos girdėjau daug teigiamų žodžių apie Lietuvą. Mūsų patirtis tiek stojant į ES, tiek ir beveik 10 metų dirbant joje jiems yra labai svarbi, – mūsų galimybės, ryšiai, galų gale ir tai, kad šiemet pirminkausime ES. Mes tarėmės ir dėl tokų techninių dalykų, kaip galėtume padėti organizuoti jų trijų pagrindinių partijų kelionę į Briuselį, Berlyną ir kitas ES sostines, kur jie ES sajungos vadovams galėtų pristatyti vieningą, remiančią asociaci-

jos sutarties pasirašymą poziciją. Problemų yra ne tik Ukrainoje, bet ir kai kuriose ES didžiųjų valstybių sostinėse, kur politikus reikia įtikinti, kad tokią sutartį reikia pasirašyti. Šios sutarties pasirašymas reikštų, kad Ukraina negrijtamai juda artimesnės integracijos į ES link.

– **Grįžkime į Lietuvą. Premjeras A. Butkevičius pristatė praėjusių metų Vyriausybės ataskaitą. Ar Jums per darbus teko susipažinti su ataskaitos turiniu, nes iki pateikimo buvo sunku rasti šio dokumento turinį viešojoje erdvėje?**

– Man teko matyti ataskaitos tekstą. Čia toks lietuviškas paradoksas, kad nėra numatyta tam tikrų išimčių, ir premjерui A. Butkevičiui tenka atskaityti už A. Kubiliaus veiklą.

– **Ir kaip gerai atskaitė už Jūsų veiklą?**

– Pavartęs pačią ataskaitą matau daug objektyvios informacijos, šalia to yra šiek tiek ir dabartinės Vyriausybės politinių vertinimų. Tas, kuris skaito objektyvą informaciją, atkreipia dėmesį į skaičius, statistikos duomenis, kurių yra nemažai, ir gali susidaryti pakankamai objektyvų vaizdą, kiek per pastaruosius metus Lietuva pasiekė. Aš manau, kad tokios ataskaitos visada yra vertingos, nes galima analizuoti visą bendrą situaciją.

– **I opozicijos pašaipas dėl didelio skaičiaus darbo grupių A. Butkevičius atrėžė, kad konservatoriai kûrė dar daugiau grupių. Kaip vertinate tokius premjero pasisakyti?**

– Jeigu pagrindinė problema Lietuvoje tampa diskusijos dėl darbo grupių kûrimo ir koks jų skaičius yra tinkamas, rodo, kad Vyriausybei dar nesiseka pereiti prie rezultatų. Mums darbo grupės kartais irgi bûdavo reikalinos tam, kad būtų išdiskutuojama viena ar kita problema, bet ypač svarbu bûdavo siekti rezultatų. Šiuo atžvilgiu dabartinei Vyriausybei yra nemažai darbo.

– **Ataskaitoje primenama, kad šiemet Lietuvos proguozuojamas trijų procentų BVP augimas. Ar Jūs taip pat palaikote tokį skaičių?**

– Šios prognozės yra ne-

blogos, be abejo, jos remiasi pastarųjų kelių metų įdirbiu. Praėjusius metus Lietuva taip pat baigė su geru augimu. Parastai prognozės yra ekspertų darbas, taigi šiuo atžvilgiu Finansų ministerijos ekspertų prognozės, berods, sustampa su Lietuvos banko ir komercinių bankų ekspertų prognozėmis.

– **Premjeras teigė, kad ruošiamasi didinti atlyginimus kultūros darbuotojams, kitose srityse dirbantiems darbuotojams ir visų pirma atkreipti dėmesį į biudžetinės įstaigose dirbančius darbuotojus, kurie gauna mažus atlyginimus. Kaip galvate, ar mūsų biudžetas yra toks stabilus ir subalansuotas, kad būtų galima didinti atlyginimus šiais ir kitais metais?**

– Šiais metais biudžete nėra numatyta lėšų atlyginimų didinimui ir aš negirdėjau, kad Vyriausybė planuoja biudžeto peržiūrą, kad turėtų didelį pajamų perteklių. Priešingai, biudžeto surinkimas yra gana įtemptas ir planai nėra vykdomi. Tuo tarpu kitaip metais, esant tokiam ekonominiui augimui, mes trimečiuose planuose, tvirtintuose dar mūsų Vyriausybės, jau matėme, kad atsiras šiek tiek lėšų didinti ir viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimus, bet, be abejo, labai ribotai ir apskaičiuotai, taip pat, kaip ir kai kurių kitų socialiai svarbių sričių finansavimą.

– **Jūsų akimis žiūrint, šie keli Vyriausybės darbo mėnesiai buvo brandūs ar ne?**

– Vertindamas Vyriausybės darbą galėčiau pakartot gana populiarą frazę – juos bus galima vertinti, kai bus ką vertinti. Vyriausybės startas darbu požiūriu yra gana lėtas. Tai nėra labai kritiškas priešiastas, mes palikome kur kas geresnę – stabilią situaciją ekonominiuje ir finansų srityje, todėl Vyriausybei nėra kur skubėti. Bet kuriuo atveju per šimtą dienų turėjome sužinoti, kokius strateginius tikslus Vyriausybė sau kelia, kaip ji planuoja tuos tikslus įgyvendinti. Galiu pastebėti, kad per šimtą dienų mes nedaug ką naujo sužinojome.

– **A. Butkevičius teigia, kad Ūkio banko bankrotas gali būti kliūtimi šalai siekiant 2015 metais įsivesti eurai. Kaip Jūs vertintumėte tokius pasisakymus?**

– Gal Vyriausybė geriau mato kai kuriuos skaičius, aš negalėčiau diskutuoti.

(keliamas į 4 psl.)

Įvykiai, komentarai

Mirtingi politikos didieji

Tokio vėluojančio pavasario neprisimena net garbaus amžiaus senoliai, tad nenuostabu, kad neįprastas gamtos kaprizas ir buvo svarbiausia praėjusių balandžio dienų aktualija. Ką ten karas Korėjoje ar kažkieno laidotuvės – kur kas didesnė bėda, kad jau reikia arti, o dar pašalas neišejęs... Vis dėlto nesame tokioje pasaulinių įvykių nuošalėje, kad mums galėtų nerūpēti pastarųjų dienų politiniai įvykiai.

Nesenai pasaulių apskrijo žinia – savo name-tvirtovėje rastas negyvas didžiausias politinis Putino režimo oponentas Borisas Abramovičius Berezovskis, kadaise spėjės pabėgti nuo kietos naujojo Kremliaus šeimininko rankos į Angliją. Pagal metus šis politinis rusų pabėgėlis buvo dar per jaunas numirti, tad vienai natūralu, kad buvo prisi mintos paslaptinges kitų Putino politinių priešininkų mirtys – tai ir Rusijos žurnalistų žūtys (A. Politkovskajos sušaudymas), ir specialiųjų tarnybų darbuotojų, laiku dingusių iš režimo „globos“, sudorojimas (A. Litvinenkos nunuodijimas) ir t. t. Oficialių patvirtinimų, kad B. Berezovskis buvo nužudytas, nesulaukėme, tačiau keistai atrodo sutapimas, kad mirtis patykojo rusų oligarcho lytyčia tada, kai namuose jis liko vienas, o anksčiau nei per plauką nesitraukęs sargybinis buvo kažkur trumpam išėjęs... Ir kodėl ant kaklo buvo virvė? Netgi policijos darbuotojai, tiriantys savižudybes versiją, neatmetė žurnalistų klausimo apie galimą pašalinę jėgą. Šiokio tokio aiškumo lyg ir turėjo įnešti kažkoks B. Berezovskio laiškas V. Putinui, bet artimiausiai jo giminaičiai neigia tokio laiško parašymo faktą, tačiau dar įdomiau tai, kad laišką, pasirodo, V. Putinui perdarė kita B. Berezovskio priešininkas (su kuriuo prieš mirtį jis aiškinosi teisme finansinius santykius) Romanas Abramovičius. Be abejo, pranešmai apie laišką, kuriame neva B. Berezovskis klaupėsi prieš V. Putiną ant kelių, prasidamas atleidimo, pasirodė tuo pat po žinios apie oligarcho mirtį. B. Berezovskio meilužė vienu metu tvirtino, kad jos draugas jautėsi pukiai, turėjo daug planų, o kitą kartą ji jau tvirtino, kad Borisas sirgo gilia depresija.

Kaip bebūtų, mums lieka

laukti, kol laikas ir istorija atskleis tikrąsias šio posovietinės Rusijos veikėjo mirties aplinkybes. Vertinti B. Berezovskį kaip demokratijos šalininką negalima – nors jis remė Borisą Jelciną, taip elgesi visai ne dėl Rusijos demokratijos suklastėjimo ir yra laikomas Rusijos oligarchinio valdymo modelio krikštatėviu. Iš pradžių B. Berezovskis sveikino ir B. Jelcino sprendimą perleisti valdžią jaunam, energingam Vladimirui Putinui, tačiau netrukus paaikiėjo, kad B. Jelcino jėdinis nelinkęs nusileisti turtiniam Rusijos žmogui ir neketina būti jo pavaldiniu. Tik per atsitiktinumą B. Berezovskis išvengė M. Chodorkovskio likimo. Kaip matome, ne ilgam. Beje, galima prisiminti ir pernai viename rusų internetiniame portale pasirodžiusią „ant“ apie B. Berezovskio sulaikymą Šeremetjevo oro uoste (matyt, taip buvo ruošiama dirva visuomenės nuomonei), kuriame neva nusileido iš Anglijos atskridęs oligarchas. Ko atskrido? Ogi iš gobšumo – Federalinė saugumo tarnyba paleido gandus apie pelningą aukcioną ir gobšuolis B. Berezovskis užkibo. Kam tokios pasakos reikalinos, nustebite? Taigi tam, kad nutikus kam nors panasaus, nebūtų ažiotažo ir netikėtumo. Juk, sutikite, – A. Litvinenkos mirtis sukėlė kur kas didesnį atgarsį nei B. Berezovskio, nors pastarasis buvo kur kas stambesnio masto politinė figūra. Na, o tarptautinių įvykių fone šis įvykis apskritai nuejo „i antrą planą“. Pasaulio dėmesį tuo metu traukė besirutulijoantis konfliktas Korėjos pusiasalyje.

Tačiau kito garsaus žmogaus mirtis Anglijoje prano ko ir Korėja – balandžio 17 dieną (tiesą sakant, prieštaraujant paskutinei to žmogaus valiai) labai iškilmingai buvo palaidota Margaret Tečer, Didžiosios Britanijos politinė veikėja, Kesteveno baronė. Ji mirė nuo insulto, su laukusi 87 metų.

Margaret Tečer buvo pirmoji Didžiosios Britanijos ministrė pirmininkė moteris, šias pareigas ėjusi ilgiau nei kuris nors kitas Anglijos vyriausybės vadovas – nuo 1979 iki 1990 metų. Jai vadovaujant Didžioji Britanija kartu su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis suvaidino lemiamą vaidmenį užbaigiant Šaltąjį karą ir pribagiant di-

džiausią komunizmo citadelę – Sovietų Sąjungą. Stipri asmenybė, ryžtinga politinė valia ir išmintis bei politinis aristokratiskumas jai užtaravo „Geležinės ledi“ vardą ir kitų pasaulio valstybių vadovų pagarbą. Būdama konservatorė iki kaulų smegenų M. Tečer realizavo šios politinės minties idėjas ekonominiame ir politiniame šalies gyvenime. Tiesa, buvo nepatenkintų jos vykdoma ekonominė politika, kuri ypač kirtosi su socialistų nuostatomis, skatinančiomis veltédžiavimą. Tačiau jos vadovaujama vyriausybė išlaviravo per ekonominį sunkmetį, ryžtingais veiksmais neleido išsileneti Folklendo salų krizei. Tiesos dėlei reikėtų priminti ir euroskeptišką M. Tečer nuostata, savo išsakymą ginant Didžiosios Britanijos interesus vykstant europinei integracijai.

Be abejo, jos tarptautinė politika lémė ir Lietuvos likimą. Pasak profesoriaus Vytauto Landsbergio, „tai labai ižymi mūsų laikų asmenybė, išmintinga ir labai valinga politikė, kuri daug kur lémė netik savo šalies, bet ir Europos istoriją“. Profesorius priminė, kad kažkada M. Tečer, būdama opozicijoje, priešinosi Lietuvos aukso perdavimui į okupavusią Sovietų Sąjungai. Nors tuo metu Vakarų valstybių lyderiai baiminosi išprovokuoti sovietų stagonitorius veikti prieš M. Gorbačiovą, britų premjerė M. Tečer pripažino tautų teisę į apsisprendimą ir palaikė Lietuvos laisvės siekius. Vis dėlto galime tik paspėlioti, kuo Lietuvai būtų pasibaigęs didžiųjų Vakarų valstybių vadovų siūlymas neskubėti, vykdyti „step by step“ (žingsnis po žingsnį – red. pastaba) politiką. Jei ne ryžtingi ir apgalvoti tuometinės Lietuvos vadovybės veiksmai ir diplomatinė veikla, greičiausiai dar ir šiandien trypiotume „step by step“ kur nors Rusijos laiptinėje.

Prisimindami nesenai į aną pasaulį iškeliausią šiu ižymių žmonių istoriją, negalime nepastebėti jų atstovaujančių skirtingu politinių principų – oligarchinio valdymo Rusijoje ir Vakarų demokratijai būdingos asmens laisvės ir iniciatyvos. Idomu, kiek žmonių Lietuvoje pasisakyti už vieną ir kiek už kitą?

Gintaras MARKEVIČIUS

Teroristai be pagrindo?

Pirštas, laikomas ant šautuvo gaiduko, gali jį nuspausti bet kurią akimirką – su tokia mintimi pasaulis jau trečias mėnuo stebi įvykių eiga Korėjos pusiasalyje. Bet grasinantys komunistų engiamos Šiaurės Korėjos pareiškimai, nors ir vertinami rimtai, išgauja daugiau kurioziską atspalvį. Netgi Pchenjano raginimai iš šalies išvažiuoti užsienio atstovybių personalui, nes esą nesaugu, labai nesujaudino pačių atstovybių darbuotojų. Tačiau niekas nelaukė, kad pirmieji sprogimų garsai pasigirs ne Korėjoje, bet Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tai įvyko Bostone balandžio 15-ają vykusio kasmetinio maratono metu: sprogs dviem užtaisams žuvo trys žmonės, dar beveik 200 buvo sužeista. JAV tai buvo didžiausias teroristinis išpuolis nuo tragikų 2001 metų rugsėjo 11-osios įvykių. Tirdami pirmadienį įvykdątą teroro aktą JAV pareigūnai aptiko savadarbių bombų liekanas, o išanalizavę vaizdo įrašus aptiko porą įtartinių asmenų, kuriuos penktadienį pabandė sulaikyti. Sulaikomieji pasipriešino, įvyko susišaudymas, kurio metu vienas iš įtariamų žuvo, o kitas sužeistas paspruko, tačiau neilgam – sužeistas netrukus buvo suciuptas. Didžiausia staigmena buvo įtariamųjų žuvė – tai čėčėnų kilmės 26 metų Tamerlanas Carnajevas ir 19 metų jo brolis Džocharas Carnajevas. Sulaikymo metu vyresnysis brolis žuvo, o jaunesnysis davė parodymus raštu, nes dėl sužidimo negalėjo kalbėti. Kol kas nežinoma, ką jis papasakojo policijai, tad politikos apžvalgininkams ir islamo judėjimų ekspertams liko neatsakyti, nuostabą keliančių klausimų galybę.

Kas kas, bet čečėnai tikrai neturi pagrindo kerstyti JAV. Dar galima būtų suprasti afganistaniečių ar irakietių, bet

kaip suprasti čečėnus? Netgi nepriklausomai nuo to, kur jie gyvena – Rusijoje ar JAV. Matyt, teroristų kilmė šiuo atveju neturi reikšmės, tačiau yra dirbtinai eskaluojama. Pasak islamo ekspertų, kelia abejonių ir tariamai fanatiškas religinius motyvus, nes pasauliniame islamistinių judėjimų kontekste čečėnų kilmės asmenys buvo beveik nepastebimi. Ypač tai pasakyta apie jaunesnįjį Carnajevą, kuris užaugo JAV tipiškoje amerikietiškoje aplinkoje, nors jo vyresnysis brolis paskutiniu metu pasižymėjo islamistinėmis pažiūromis. JAV žiniasklaida iššniukštinėjo, kad Federatinis Tyrimų Biuras aiškinasi galimus brolų Carnajevų ryšius su Kaukazo Emyrato judėjimu, siekiančiu Rusijos pietuose sukurti islamo valstybę, bet jokių tai patvirtinančių įrodymų neaptikta. Idomu tai, kad Rusijos pareigūnai irgi tvirtina nenustatę jokių sąsajų su čečėnų sukilėliais – bet pasirodė Maskvos marionetės Čečėnijos prezidento Ramzano Kadyrovo „vertinimai“. Na, o Šiaurės Kaukazo sukilėliai internetinėje svetainėje paneigė bet kokias savo sąsajas su Bostone įvykdžiais teroro aktais, o teroristų tautybės klausimo eskalavimą pavadinio Rusijos vykdoma propaganda. Negana to, jie paragino JAV paeškoti ryšio tarp teroristinių išpuolių ir Rusijos specialiųjų tarnybų.

Perteroristinių išpuolių Bostone mūsų tautiečiai nenukentėjo, tad kokio nors ryšio su šiuo įvykiu mes kaip ir neturime. Bet jau galime išgirsti tautiečių sekamų pasakų apie neva pačių amerikiečių susprogdintas bombas, nes reikės gi kažkaip pateisinti įsiveržimą į Iraną arba Šiaurės Korėją. Na, kuo ne Rusijos specialiųjų tarnybų propaganda?

Gintaras MARKEVIČIUS

Užsiprenumeruokite „Treminį“!

„Lietuvos pašto“ skyriuose ir internetu **prenumerata.post.lt** galite užsiprenumeruoti savaitraštį „Treminį“. Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 22 dienos.

Prenumeratos indeksas 0117, kaina: **1 mėn. – 8,16 Lt, 3 mėn. – 24,48 Lt, 6 mėn. – 48,96 Lt.**
Dėkojame skaitytojams.

Apie didžiausią ir gražiausią kaimą

(atkelta iš 1 psl.)

Ji pasitikta be galio šiltai ir nuoširdziai. Ne tik bendruomenės atstovų, knygos išleidimo talkininkų bei rėmėjų, bet ir Seimo narių, Kauno rajono savivaldybės tarybos narinių, muziejininkų, rašytojų, etnologų, istorikų.

Knygos sudarytojas ir vyriausias redaktorius Antanas Pocius pasakojo, kad per keletą atkaklaus darbo metų archyvuose, muziejų ir bibliotekų fonduose, iš domeikaviečių atsiminimų pavyko sruktuoti gausią medžiagą apie Domeikavos krašto praeitį. Šia knyga ketina prakalbinti Domeikavos žemę, legendomis apipintą piliakalnį, miškus, upelius, šaltinius, suvokti prieš mus gyvenusių senųjų kartų pasaulejautą, istorinių įvykių įtaką jų materialinei bei dvasinei kultūrai.

Knygoje apžvelgiama nesena tikinčiųjų bendruomenės istorija, aprašomas Domeikavos krašte veikusios kapinaitės. Pasakoja šventimo bei kultūrinės veiklos istorija. Skaitytojai supažindinami su Domeikavoje susibūrusia gausia menininkų ir tra-

dicinių Lietuvos amatų puoselėtojų bendruomenė. Ne pamirštamos aplinkos tvarystė, gražiausiu sodybų kūrimo aktualijos. Pasakoja apie seniūnijos istaigą pracių ir dabartį, nulėmusią gyvenvietės augimą. Taip pat pub-

šaknų iki viršūnės – su bajorais, dvarais, palivarkais, kumetynais, baudžiauninkų lūšnomis, laisvuju valstiečių namais, ūkininkais, dvasininkais, koplyčiomis, kapinaitėmis, karčiamomis ir žydelių krautuvėmis, malūnais, ka-

me šiandien, ką darome, kaip tiesiame tiltus į ateitį. (...)

Kaip ir pridera genealoginiam medžiui, kaimo istorija prasideda nuo šaknų – senkapiai, piliakalnių, archeologinių paminklų, vietovardžių. Paskui šakoja aukštyn su

Knygos „Domeikava“ sutiktuvų dalyviai

likuojamai pasakojimai apie čia gyvenančius žmones.

Vienas iš knygos „Domeikava“ recenzentų rašytojas Eugenijus Ignatavičius šią knygą palygino su genealoginiu medžiu:

„Domeikava“ – tai gyvenančių ir išėjusių amžinybėn genealoginis medis nuo pat

raisi, marais ir okupacijomis. (...) Tai gyvas dokumentas – pasas, galiosiantis kartų kartoms, išduotas neribotam laikui, kiekvienam domeikaviečiui stalo knyga, kuria galima gérētis, skaitinėti, parodyti svečiui – štai kaip gyveno, kokių laikus patyrė mūsų tévai ir proseneliai, kokie tebesa-

žmonelių vargais, darbais, Dievo garbinimu, kaimų grūtimis ir prisikėlimais. (...)

Itin išsamiai A. Pociaus aprašytos Pirmojo pasaulinio karo audros, nusiaubusios Domeikavą. Gausią archyvinę medžiagą įdomiai pateikia istorikas Jonas Brigys. Skyrius po skyriaus, kaip margas

Kaip Lietuva gyveno 2012 metais

Balandžio 18 dieną Seime buvo pristatyta Vyriausybės metinė veiklos ataskaita: Ministras pirmininkas Algirdas Butkevičius praktiškai atskaitė už A. Kubiliaus Vyriausybės nuveiktus darbus bei savo vadovaujamos Vyriausybės mėnesio trukmės darbą.

Kaip ir reikėjo tikėtis, vienai Seime pristatant praėjusių Vyriausybės darbus socialdemokratų lyderis leido sau gerokai pakritikuoti buvusį Ministrą pirmininką ir politinį oponentą A. Kubilių. Jis priminė prieš ketverius metus A. Kubiliaus darytą socialdemokratų mažumos Vyriausybės ataskaitos pristatymą: „Situacija buvo apibendrinta vien niūria, emocine spalva, cituoju: „Dvasine prasme turime daug nusivylusių savo valdžia ir valstybė žmonių, niekuo netikinčių piliečių, kuriems turime iš naujo įkvėpti pasitikėjimą savimi ir bendra Lietuvos ateitim. Ekonomikos srityje paveldėjome kritinę viešųjų finansų padėtį su neįvestu euru, nesurenkamu biudžetu, milijardi nėmis skolomis ir deficitais.“ Iš tiesų knieti atsakyti tuo pačiu. Po ketverių konservatorių valdymo metų nusivylusių ir niekuo netikinčių piliečių

problema tapo dar aštresnė. Valstybės finansų sistema buvo stabilizuota, sumokant itin aukštą kainą skolinantis aukštomis palūkanomis, didinant mokesčius ir toleruojant didelę infliaciją. Kasmetinė palūkanų našta, išauginusি skolos aptarnavimo išlaidas nuo 800 milijonų litų 2008 metais iki 2,3 milijardo litų šiemet, yra tik valstybės skolų ledkalnio viršunė“.

Nežiūrint politinio „pasispilkavimo“, vis tik Vyriausybės metinė veiklos ataskaita yra solidus, beveik pusantro šimto puslapių sudarantis dokumentas, kuris leidžia pamatyti, kaip mūsų valstybė gyveno pernai, kaip sekėsi įvairiose mūsų valstybės srityse. Todėl čia apžvelgsime praejusių metų kai kuriuos mūsų šalies rodiklius.

Pagrindiniai ekonomikos rodikliai

Pirmajame Vyriausybės ataskaitos skyriuje, kuriamo teigiamą, kad šalies ekonomikė būklė gerėja, čia pat socialdemokratine maniera pabrėžiama, kad žmonės Lietuvoje vis dar nesijaučia saugūs. Ataskaitoje pripažinta,

kad sunkmečio sąlygomis finansų sistema buvo stabiliizuota ir tai prisidėjo prie pastaruųjų metų ekonomikos augimo: „Tačiau to buvo pasiekta skolinantis su didelėmis palūkanomis, didinant mokesčius ir dėl santykinių didelės infliacijos. Tai mažino gyventojų perkamąją galią ir fiskalinio manevro laisvę ateityje“.

Vis tik pagrindiniai 2012 metų šalies ekonomikos rodikliai gerėjo: bendrasis viadas produktas (BVP) augo 3,6 procento, registruoto nedarbo lygis sumažėjo iki 11,7 procento, augo vidutinis darbo užmokestis. Tačiau atskaitoje teigiamą, kad tai išpažieniai rodikliai, kurie neatspindi realios kiekvieno šalies piliečio padėties. A. Butkevičiaus Vyriausybės nuomone, pernai metai 2,8 procento siekusi metinė infliacija neleido žmonėms pajusti realaus gyvenimo kokybės pagerėjimo.

„Tai rodo vartotojų nuomonų tyrimai, kurių duomenimis 2012 metų pabaigoje pastarųjų metų padėties pablogėjimą nurodė net 34 procentai apklaustujų (56 procentai teigė finansinės padėties pasikeitimą nepajutę)“, – rašoma ataskaitoje.

(keliamai iš 5 psl.)

audeklas, banguodamas ir keisdamas spalvas, praplaukia žmonių gyvenimai. Romūs, išdidūs veidai nepriklausomybės laikų nuotraukose, apniukę – tolimos Rusijos šiaurės peizažuose...“

Domeikavos bendruomenės pirmininkas Irenijus Šmidtas dėkojo visiems prisidėjusiems prie šios knygos išleidimo. O gausus būrys knygos sutiktuvų šventės dalyvių negailėjo šiltu padėkos žodžių sudarytojui ir vyriausiajam redaktoriui A. Pociui bei iniciatoriui I. Šmidtui. Be to, kaimo bendruomenė su Domeikavos gimnazija pasiraše sutarti, kad nuo šiol gimnazijoje bus dėstoma ir Domeikavos istorija. Tam tikslui gimnazijos bibliotekai padovanota 30 knygų. Knygomis apdovanoti ir visi dalyvavusieji šventėje.

Koncertavo Domeikavos mišrusis choras „Versmė“ (meno vadovė Rasa Endriukaitienė, koncertmeisteris Rimvydas Kruopis), tautinių šokių kolektyvas „Džiaukis“ (vadovė Giedrė Barkauskaitė) ir gimnazijos folkloro ansamblis „Serbentėlė“ (vadovė Daiva Bradauskienė).
Jolita NAVICKIENĖ

Turime siekti rezultatus

(atkelta iš 2 psl.)

Yra trys pagrindiniai kriterijai, kurie lemia, ar šalis yra pripažinta kaip pasirengusi įsivesti eurą: tai yra deficit, skolos ir infliacijos parametrai. Anksčiau neteko girdėti, kad Ūkio banko bankrotas labai stipriai paveiktu deficitą ar kitus parametrus, kad Lietuva negalėtų įsivesti euro. Būtų negerai, jei Vyriausybė dėl vienokių ar kitokių priežascių pradėtų ieškoti pasiteisinimo, kodėl nebesiekia euro įvedimo.

– Šią savaitę buvo minima Pasaulio energetikų diena. „Žinių radijo“ laidoje Pasaulio energetikos tarybos Lietuvos komiteto pirmininkas Rymantas Juozaitis teigė, kad atominės elektrinės statyba būtų vienas iš paskutinių energetikos prioritetų, visų pirmą – renovacija, elektros jungtis su Švedija ir Lenkija, gamtiniai dujų terminalo statyba. Kaip jūs tai vertinate?

– Noriu priminti, kad R. Juozaitis prieš šešerius ar aštuonerius metus, dar valdant A. Brazauską Vyriaus-

sybei, būdamas „Lietuvos energijos“ valdybos pirmininkas buvo pirmasis pradėjęs plėtoti atominės elektrinės statybos projektą. Man kyla klausimas, kodėl dabar jis galvoja, kad tai yra pasuktinės svarbos reikalas. Aš manau, kad tai klaudingas požiūris. Lietuva susiduria su dideliais iššūkiais ir vienu metu turi siekti ne vieno, o kelių svarbių strateginių energetikos tikslų. Jei mes dabar nepradėsime statyti atominės elektrinės, tai po kelerių metų kaimynai Kaliningrade ar Baltarusijoje turėtų tokias elektrines, ir mes, vėluodami su savo projekto realizavimu, tam tikra prasme padėsime kaimynų projektams įsitvirtinti visame regione, pirkdamis iš jų elektros ir savo pinigais finansuodami jų atominės elektrinės statybą. Lietuvoje yra nemažai suinteresuotų grupių, kurios beveik neslepia savo palankumo tam, kad elektrinės Kaliningrade arba Astrave būtų pastatytos ir Lietuva taptų sudėtinge šių Rusijos energetikos grupių realizuojamų projektų dalimi.

Kaip Lietuva gyveno 2012 metais

(atkelta iš 4 psl.)

Realiai nedidėjant namų ūkių pajamoms ir suprastėjus lūkesčiams, 2012 metais vartojimo augimo tempai buvo mažesni, nei tiketasi. Ataskaitoje teigiamas, kad privatus vartojimas Lietuvoje yra vienas esminiu BVP augimo veiksnii: „Suprasdami sudetingą daugelio Lietuvos žmonių padėtį, matome poreiki kuo greičiau padidinti realią perkamają galią – bendras pragyvenimo lygis ir būtiniausiu produktu brangimas daugeliui tampa nebepakeliam našta. Minimaliosios mėnesinės algos padidinimas gali duoti greitų rezultatų. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (be individualių įmonių) 2012 metų paskutinių ketvirtių үgtelėjo ir sudarė 2 232 litus, sparčiausiai jis kilo būtent po minimalios mėnesinės algos padidinimo 2012 metų rugpjūti – IV ketvirtį darbo užmokestis, palyginti su III ketvirčiu, padidėjo 2,8 procento“.

A.Butkevičiaus Vyriausybė mano, kad nepaisant gerų ekonomikos atsigavimo ženkly socialinė atskirtis, skurdas ir ryški takoskyra tarp skirtingų socialinių grupių išlieka rimta problema Lietuvoje. Pagal pajamų pasiskirstymą, rodantį namų ūkių pajamų netolygumus, Lietuva patenka į ES valstybių dešimtuką. Nors tiksliai 2012 metų duomenų apie skurstančius ir materialinių nepriteklių patiriančius asmenis dar nėra, tačiau 2011 metais Lietuvoje net 33,4 procento žmonių patyrė skurdo riziką ir socialinę atskirtį.

Palyginti su kitomis Europos šalimis, prognozuojamas Lietuvos BVP augimas yra gana ryškus. Pagal Finansų ministerijos ekonominiių rodiklių prognozes 2013 metais numatomas 3 procentų BVP augimas. A.Butkevičiaus Vyriausybė tvirtina, kad yra prognozuojamas didėsiantis darbo našumas, augstantis darbo užmokestis, mažesiantis nedarbo lygis.

Balandžio pradžioje internte socialinė tinkle „Facebook“ pasirodė karikatūra, vaizduojanti kalinių uniforma vilkinčius Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos narius, balsavusius už kryžiaus teritorijos Gargždų poliūlio parko pakraštyje, šalia Kvietinių gatvės, paskelbimą tylos zona. Ši karikatūra išniekino ne tik kryžių, kuris yra įtrauktas į Lietuvos paveldo sąrašą, bet ir įžeidė mus, buvusius tremtinius bei politinius kalinius

Nedarbas mažėjo

2012 metais registruotas nedarbas šalyje sumažėjo – Lietuvos darbo biržos duomenimis, vidutinis metinis registruotų bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventoju buvo 11,7 procento, arba 1,4 procento mažesnis nei 2011 metais. Žinoma, niekas aklai neskuba džiaugtis nedarbo lygio mažėjimu, nes nežinia, ar jis mažėja dėl naujai sukuriamų darbo vietų ar dėl kitos priežasties – žmonių emigracijos. Liko neišspręstas ir ilgalaikiai bedarbių klaušimas: 2012 metais jie sudarė 30,4 procento viso užsiregistravusių bedarbių skaičiaus. Kas trečias darbo biržoje užsiregistravęs asmuo neranda darbo ilgiu nei metus.

Ataskaitoje didelis dėmesys kreipiamas jaunimo nedarbo problemai. Nors jaunimo nedarbas pernai mažėjo, tačiau nepakankamai. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2012 metais jaunimo nedarbo lygis sudarė 26,4 procento (bendras šalies gyventoju nedarbo lygis – 13,2 procento).

Emigracija

Kalbėdama apie emigraciją A.Butkevičiaus Vyriausybė gana bejegiškai konstatuoja, kad „iš šalies išvažiuojama kasmet ir milžiniškais tempais“. Ataskaitoje rašoma, kad emigracijos srautai iš Lietuvos vis dar išlieka grėsmingi. 2012 metais iš Lietuvos išvyko 42 954 piliečiai, o emigracijos mastas pralenkė ekonomikos sunkmečio pradžioje išvykusiu asmenų skaičių. Emigracijos rodiklis kiek pagėjo – 2012 metais tūkstančiui gyventojui teko 13,7 emigrantų, o 2011 metais – 17,8. Tačiau šis rodiklis vis dar labai didelis.

Problemą dar labiau padidina faktas, kad emigruoja jauni ir kvalifikuoti žmonės. Kol kas nėra tiksliai 2012 metų duomenų, tačiau 2011 metais net 42,8 procento emigrantų sudarė asmenys nuo 20 iki 30 metų, o 17,6 procento išvykusiu asmenys iki 20 metų.

Nors visiems tarsi aišku, kad iš užsienių žmonės važiuoja geresnio gyvenimo ir ilgesnio pinigo užsidirbt, tačiau Vyriausybė nenori „apsiriboti vien reagavimui į ekonominės procesus“ ir tvirtina, kad emigracija iš Lietuvos – sisteminė visos visuomenės problema, rodanti, kad emigracijos procesu priežastys yra daug gilesnės.

Atrodo, kad tiek A.Kubiliaus, tiek A.Butkevičiaus Vyriausybės yra gana bejegės kovoje su emigracija. 2012 metais buvo aiškintasi, kokios yra užsienio lietuvių galimybės dalyvauti šalies gyvenime, pasirašyti bendradarbiavimo memorandumai su užsienio lietuvių organizacijomis, rūpintasi užsienio lietuvių vaikų lituanistiniu švietimu. Tačiau šios priemonės nesuteikia dingsties išvykusiesiems grįžti į Lietuvą. A.Butkevičiaus Vyriausybė giriasi, kad emigraciją išskyrė „kaip pirmenybinę problemą“ ir esą yra pasirengusi ją spręsti kompleksiškai: ieškos tikrujų emigracijos priežasčių. Tarp kita ko, ataskaitoje tvirtinama, kad tai nėra begalinis procesas: žinoma, juk kada nors iš Lietuvos gali išvažiuoti visi darbingi ir nelabai darbingi žmonės.

Nacionalinis saugumas

2012 metais bendra Lietuvos nacionalinio saugumo būklė ir tarptautinė aplinka išliko santykinai stabili. Kaip ir ankstesniais metais, pagrindinis išorės rizikos nacionaliniams saugumui veiksny – Lietuvos priklausomybė nuo Rusijos strateginių žaliau ir energijos tiekimo, o vidaus rizikos veiksny – netolygi socialinė ir ekonominė raida. Energetikos sektorius izoliacija nuo ES energetinių tinklų ir sistemų ir visiška priklausomybė nuo vienintelio išorinio energijos išteklių tiekėjo keilia grėsmę patikimam ir sau gam energijos išteklių ir energijos tiekimui.

Ingrida VĖGELEYTĖ

Gargždų miesto gyventojai, sukluskime!

ir kovotojus už Lietuvos laisvę. Šis kryžius buvusių tremtinii ir politinių kalinių iniciatyva pastatytas ir pašventintas 1989 metų birželio 14 dieną. Ant kryžiaus yra užrašas: „Tautos skausmu ir genocido aukoms atminti“. Prie kryžiaus dažnai dega žvakutės ir žydi gėlės tremtinii ir politinių kalinių, negrižusių į tévynę, žuvusių Sibiro platybėse, garbei. Cia aukojamos sv. Mi-

šios ir meldžiamasi už tuos, kurie negrįžo į tévynę. Krikščionims kryžius suteikė stiprybės iškėsti Sibiro ir GULAGolagerių kančias. Jie kryžių gerbia, nes ant jo nukryžiuotas mirė Kristus.

Mūsų tévai ir seneliai savo sodybose statydavo kryžius, kuriuos gerbdavo ir garbindavo. Po karo ne viena motina suklupdavo po kryžiumi ir melsdavosi, netekusi sūnaus ar dukters. Eidami ar važiuo-

Sveikiname

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusį partizaną ir politinį kalini, LPKTS Tauragės filialo ir LLKS nari **Vincę PETKEVIČIŪ-Dobilą**.

Linkime stiprios sveikatos, ilgų gyvenimo metų, kuo didžiausios sėkmės ir Dievo palaimos.

LPKTS Tauragės filialas, LLKS vardu – Pranas Rindokas

* * *

*Ant gyvenimo aukuro reikia padėti
Ne vieną atodūsi savo širdies.*

*Darjaukštumas kilti ir vėl nusileisti,
Palinkta po našta, bet ir vėl atsities.*

Nuoširdžiai sveikiname Gediminą ALMONAITI 90-ojo jubiliejaus proga.

Linkime puikios sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Vilkaviškio filialas

85-ojo jubiliejaus proga sveikiname Oną KROMELIENĘ ir Vytautą BLAŽAIKI

Linkime neblėstančios energijos, ilgų, prasmingų metų.

LPKTS Vilkaviškio filialas

* * *

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusį tremtinį Algimantą Antaną VALATKĄ, gyvenantį Kretingos r. Žibininkų kaime.

Linkime geros sveikatos, ilgaiusių metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Kretingos filialas

* * *

*Tremtine sesele, pūgos snieguolėle,
Iš gimbų namelių vėtroras išplėsta.
Ašarom tau sruvo akys rugiagėlės,
Dengė melsvą dangų katorgos našta.*

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname **Danutę VENSAITĘ-ŠIUOKŠTIENĘ**.

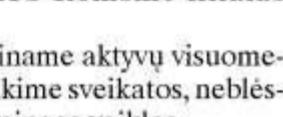
Linkime geros sveikatos, dvasios stiprybės ir Dievo palaimos.

Sesuo Dalija Agota, krikštūnus Tomas, Saulius, Haroldas

* * *

70-ojo jubiliejaus proga sveikiname Danutę MATULYTE-PUPIENIENĘ. Sveikatos, sėkmės, ilgų gyvenimo metų, Dievo palaimos linki –

LPKTS Rokiškio filialas

* * *

75-ojo gimtadienio proga sveikiname aktyvų visuomeninką Leoną KEROSIERIŪ. Linkime sveikatos, neblėstančios energijos ir tolesnės prasmingos veiklos.

**LPKTS valdyba,
„Tremtinio“ redakcija**

nais metais vyksta į Sibirą tévę ar senelių tremties vietų aplankyt; tvarko kapines, atstatato senus ar pastato naujus kryžius. Kunigai specialiai važiuoja į pašventinti. Mūsų jaunimo atstatytus kryžius gerbia ir saugo net kitų tautybių piliečių. Manau, kad ir mūsų jaunimas gerbia protėvių papročius, nes didesnė dalis jų yra krikštūt, o per krikštą palaiminti kryžiaus ženklą.

**Ceslovas TARVYDAS,
Gargždų miesto garbės pilietis**

Slėptoji tremties tema

(atkelta iš 1 psl.)

Vienas iš siūlymų buvo įterpti į JAV leidžiamą spaudą paleistujų iš tremties laiškus. Šiai priemonei igvendinti reikėjo dalį tremtinių paleisti propagandiniam reikalui. Aišku, realiai šia tema nieko nebuvo padaryta.

Artėjant frontui į Lietuvą, dešimtys tūkstančių lietuvių karo pabėgelių, siekdami išvengti sovietų represijų, pasitraukė į Vakarus. Save jie pavadino taip pat tremtiniais. Karo pabėgeliai, atsidūrė Vakaruose, tiksliai žiniu apie padėtį Lietuvoje neturėjo. O tuo metu čia jau buvo prasidėjęs partizaninis judėjimas ir smarkėjo sovietų represijos. Viena iš represijų formų buvo trėmimas, kurį sovietų pusė vėl stengesi nutylėti, nes sovietinės įstaigos siekė skatinti lietuvių repatriacijos iš Vakarų procesą. Žinios apie trėmimus būtų atstumusios abejončiuosius ir pradedančiuosius tikėti sovietų valdžios politikos pasikeitimais.

Tuo pat metu besikurianti bendra partizanų vadovybė norėjo susisekti su lietuvių emigraciniems organizacijomis, o per jas – su Vakarų šalių vyriausybėmis. Jie dar tikėjo netrukus prasidėsiančiu karu tarp Vakarų sąjungininkų ir Sovietų sąjungos, norėjo gauti materialinės paramos savo kovai ir tuo pat metu stengési perduoti žinias apie padėtį Lietuvoje, tikėdamiesi, jog tai paskatins minętą karą.

Pirmi realūs partizanų ryšiai su Vakarais prasidėjo per žvalgybų žaidimuose susipainioju Jona Deksnį-Alfoną Hektorą, kuris 1946 metais antrą kartą atvyko į Lietuvą, bet pateko į sovietų saugumo kombinacijas. Tais pačiais metais jam buvo leista išvykti į užsienį su saugumiečio Lavrentijaus Maksimovo, veikusio Antano Slapivardžiu, palyda. 1946 metų rugpjūtį jis, būdamas Lenkijoje, per minėtą saugumo darbuotoją perduoti žinią rezistentams, kad šie tarp kitų duomenų jam atsiųstų ištremtyjų sąrašus ir išsamią informaciją apie trėmimus. Gauta medžiaga turėjo būti paskelbta užsienio spaudoje. Bet tai neatitiko MGB tikslų. Saugumas norėjo perduoti tik sau palankias žinias, kitaip tariant, dezinformaciją, jog partizaninis judėjimas ir jo reklamavimas užsienyje iššaukia tik nereikalingas sovietų represijas ir lietuvių aukas.

Užsienio šalių žvalgboms, turėjusioms mažai duomenų apie sovietų padėtį, daugiau rūpėjo duomenys apie sovietų karinę galią, nei apie lietuvių trėmimus. Tai galėjo patirti lietuvių emigrantai, bendradarbiavę su šiomis tarnybomis. Štai anglų žvalgyba, kuri norėjo naudotis J.Deksnio paslaugomis, per jis siekė gauti karinių žinių, kartu norėta sužinoti ir apie ekonominę krašto padėtį.

Tremtinių laiškuose – liudijimai apie sovietų represijas

Išaiškinus MGB pinkles rezistencijoje, partizanų pasiuntiniai Juozas Lukša-Kestutis ir Jurgis Krikščiūnas-

Vytautas 1947 metų gegužę nuvyko į Lenkiją, siekdami atkurti MGB kontroliuotą ryšį su Vakarais. Tuomet jie nuvežė svarbių dokumentų, bet tarp jų nebuvò tiesiogiai liečiančių tremtinių temą. Atsitiktinai susitikę su miestu Hektoru, kuris vėl ragino rinkti žvalgybinę informaciją ir žinias apie sovietų vykdomą terorą, iš Lenkijos grįžę partizanai apie tai referavo Tauro apygardos vadui A.Baltūsiui-Žvejui. Pradėta veikti šia kryptimi. Paruoštos ir išsiųstos žvalgybinių duomenų rinkimo instrukcijos į kitus štabus. Realiai jos pasiekė Dainavos ir Jungtinę Kęstučio apygardą. Nors Dainavos apygardos vadą Dominykas Jėčys-Ažuolis nepasitikėjo visiškai nauja vadovybe – BDPS prezidiumu, bet po susitikimo su Žveju perduojo surinktą medžiagą apie trėmimus ir kitas represijas. Instrukcija apie kariunu, ekonominių žinių rinkimą gavo ir Kęstučio apygardos vadą Jonas Žemaitis-Tylius, kurią persiuntė kitiem vadams, kartu buvo išleistas įsakymas dėl žinių rinkimo. J.Žemaitis-Tylius, surinkęs medžiagą iš pavaldžių partizanų, nusiuntė ją į Tauro apygardą.

Surinktą iš minimų apygardų medžiagą 1947 metų gruodį BDPS prezidiumo įgaliotiniai Juozas Lukša-Skimantas ir Kazimieras Pyplys-Mažytis pervežė į Vakarus. Su tremties tema buvo susiję bent keletas dokumentų. Bet tiesioginis to įrodymas buvo 17 vienetų tremtinių laiškų. Dažnai jų išliko išeivijos veikėjo Stasio Žakevičiaus-Žymanto archyve. Pastarajam juos paliko Hektoras, 1949 metais išvykdamas į Lietuvą, kur jis laukė suėmimas. Peržiūrėjus dalį archyvo dokumentų buvo surasta 11 vienetų originalių laiškų (taip pat vienės sveikinimas).

Turbūt partizanai (arba laiškų gavėjai), laikydami konspiracijos (nes jie nebuvò tikri, į kieno rankas galėjo pakliūti šie laiškai), nutryne siuntejų ir gavėjų pavardes. Galima atsekti tik kur jis kaitomus užrašus, liudijančius, iš kur laiškai siusti ir kur gauti. Štai vienas laiškas siustas į Alytaus apskritį iš Komijos ASSR Kožvos rajono. Kitas – į Daugų valsčių iš Sverdlovsko srities Novaja Lialios gyvenvietės ir pan. Visi gavėjai gyveno Dainavos apygardos partizanų ribose, todėl pagrįstai galima manyti, jog laiškai į užsienį buvo perduoti per šio krašto kovotojus.

Laiškai datuotini 1946–1947 metais. Spėtina, jog autorius būta 3–4 žmonės. Apie tai galima spręsti palyginus rašyseną ir laiškų turinį. Jie rašyti ne specialiai į Vakarus, o gimėniams į Lietuvą, todėl jų turinys buvo asmeninio pobūdžio. Tuo metu ne viskai buvo galima rašyti, bet tremtinių parašytose eilutėse atskleidžia daug sunkios buities detailių. Pasitaiko turinio vienodumo ir skirtumo. Kaip rašo vieno laiško autorė: „Taip ir sukasi gyvenimo ratas vienodai ir monotoniskai, nusinešdamas į nesugrąžinimą pracių“, o

apie savo būseną tėsia: „Nuotaika, kaip jūroj bangos, čia pakyla iki kraštutinumo, čia vėl nuslūgsta“.

Laiškuose pasitaiko daug vargingo tremtinio gyvenimo aprašymų, laukiant siuntinių iš Lietuvos, nes maisto nuolat trūksta arba jis yra prastos kokybės. Viena tremtinė rašo: „Mes tiesiog nejisivaizduojame patys, kas mus laiko ir kas duoda jėgų dirbtį ir gyventi. Čia tikrai Aukščiausias mus laiko (...) Jis mūsų ir neapleidžia“. Bet pasitaikė ir niūresnių minčių, perduodančių, jog kovoja su maisto trūkumu: „Tačiau atrodo pergalė bus ne mūsų. Jaučiuosi tokia pavargusi, pavargusi gyventi“. Arba kito laiško autorė užrašo: „Gyvenimas taip pablogėjo, kad kartais net akys pasidaro tamsu ir nesimato né vieno šviesesnio spindulėlio“.

Laiškuose į Lietuvą užsimenama ir apie tremtinių darbus. „Dvi dienas pjoviau šieną ir paskutines dvi grėbiau, kartu su kitomis lietuvaiteis. Žinoma nenuvargau, nes išmokom „tarybiškai“ dirbtį, tik tie mažiukai uodai – „skrebukai“ gaili mums ramybęs“. Arba „Darbas vienas – kertame mišką. Ot kad moku kirsti (...) Pirma buvo blogiau, nes neturėjome supratimo apie tą darbą“.

Tremtinių neapleido mintys apie tėvynę. „I ten ir galima sakyti savo mintimis vien tik ten ir randuos,“ – taip svajojo tremtinė, o kitą kartą meldesi, „kad grįžtų namo į tėvynę“. Tokios nepagražintos mintys lydėdavo šių laiškų autores.

Partizanai rizikavo ne veltui

Partizanų įgaliotinių pervežti į Vakarus laiškai ir kita medžiaga neabejotinai galėjo paliudyti apie lietuvių tremtį. Bet Vakarų valstybės likdavo tam abejingos. Tačiau tai nesumenkino tu žmonių, kurie surinko šią medžiagą, pervežę ją į Vakarus ir darė žygį į paviešinti, rizikos. Juozas Lukša-Mykolaitis manė, jog vis dėlto surinkta medžiaga buvo naudinga. 1950 metais sugrįžę į Lietuvą jis rašė: „Didelės reikšmės turėjo nugabenta dokumentinė medžiaga. (...) Ja naudojantiesi VLIK paruošė išsamų memorandumą genocido reikalui, kuris multiplikuotas buvo išdalintas visiems JTO nariams. Šis memorandumas buvo pirmuoju, susilaikusiu reikiamo dėmesio“.

Sugrįžę į Lietuvą J.Lukša parengė LLKS žvalgybos žinių rinkimo instrukcijų projektą. Numatyta, jog partizanai galėtų rinkti politines, ekonominės ir karinės žinias, kurias perduotų į Vakarus. Taip pat numatyta sužinoti, kiek žmonių buvo deportuota į kur. VLIK savo rašte partizanams iргi pažymėjo, jog juos domina politiniai ir ekonominiai krašto aspektai, tarp jų ir sovietų represijos.

Kai kurių apygardų partizanai nuolat rinko smulkias žinias apie sovietų represijas, bendrą padėtį, tik nebuvo galimybė perduoti jas į Vakarus, nes „geležinė uždanga“ jau buvo stipriai saugoma.

Darius JUODIS

Norima stiprinti bendruomenių veikla

Siekdama stiprinti bendruomenių veiklą savivaldybėse Socialinės apsaugos ir darbo ministerija joms paskyrė 8 milijonus litų. Artimiausiu metu šios lėšos bus paskirstytos visoms savivaldybėms, kurios už jas turės igvendinti Vietos bendruomenių savivaldos 2013–2015 metų programą.

Kaip panaudoti valstybės skiriamas lėšas, spręs vietos bendruomenių tarybos, sudarytos iš seniūnijų aptarnaujamų teritorijų ar kitų gyvenamųjų vietovių gyventojų, jų atstovų, šios teritorijose veikiančių bendruomeninių organizacijų, religinių bendruomenių ir bendrijų ir kitų nevyriausybinių organizacijų atstovų.

Lėšos galės būti skirtos labiausiai pažeidžiamiems bendruomenės nariams ir grupėms, vaikų ir jaunimo užimtumui, kultūriniam ir šventėjiskiems renginiams, viešųjų erdviių ir aplinkos kokybės gerinimui, sportui ir sveikatinimui, bendruomeninės veiklos organizavimui ir kitoms vietos bendruomenės gyvenimo kokybę gerinančioms iniciatyvoms.

Numatoma, kad minėtos programos igvendinime dalyvaus visos 60 Lietuvos savivaldybių, kuriose yra 550 seniūnijų.

Savivaldybių tarybos iki balandžio 30 dienos turės nustatyti konkretias tvarkas, kaip bus sudaromos Vietos bendruomenių tarybos (įtraukiant seniūnaičius, bendruomeninių organizacijų ir religinių bendruomenių, kitų nevyriausybinių organizacijų atstovus), kurios priims sprendimus dėl lėšų panaudojimo. Taip pat savivaldybių tarybos turės apsispręsti, kaip bus paskirstomos lėšos tarp seniūnijų.

LPKTS valdyba ragina filialus aktyviai dalyvauti vietos bendruomenių veikloje.

„Tremtinio“ inf.

Dėmesio!

LPKTS knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune) vyksta Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos išleistų knygų išpardavimas. Taip pat kviečiame įsigyti Laisvės kovų archyvo Nr. 45, kaina 10 Lt.

Knygų sąrašą galite rasti internete – www.lpkts.lt.

Informacija tel. 8 37 323 174, 8 37 321 469.

* * *

Pildydamis Gyventojų pajamų deklaracijas 2 procentus pajamų mokesčio sumos skirkite Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai.

Dėkojame.

Ona Litvinaitė-Narbutienė, mano močiutė, gimė 1930 metais Kaune. Jos tėvas Kazys Litvinas buvo Lietuvos kariuomenės kapitonas, o senelis Leonas Radus-Zenkavičius Lietuvos kariuomenės generolas. Tai buvo pagrindinė priežastis, kodėl mano močiutė, jos brolis, mama ir senelė buvo ištremti į Sibirą.

Savo vaikystę ji praleido Čiūtelių dvare, Šilutės rajone. Baigiantis karui ji su šeima bandė trauktis į Vakarus, tačiau juos pasivijo sovietų armija, moteris ir vyrus atskyrus, pabėgti pavyko tik tėvui. Brolis Leonas buvo suimtas ir išvežtas į Uralo kasyklas, o senelis generolas Leonas Radus-Zenkavičius kurį laiką slapstėsi Kaune ir 1946 metais mirė. Ji pati kartu su mama Olga Litvinienė ir močiute Kotryna Radus-Zenkavičiene atvyko į Vilnių (1944–1945 metų žiemą). Grįžmas į Lietuvą per niokojamus Rytrūsius mano močiutei paliko ypač slogius prisiminimus, apie kuriuos ji net nenurodo kalbėti, tik minėjo, kad tokį baisių dalykų nematė net Sibire.

Gyvendama Vilniuje močiūs Vilniaus 2-oje mergaičių gimnazijoje (dabar Salomėjos Nėries gimnazija) ir muzikos mokykloje. 1949 metų kovo 25-osios vakare grįžus iš Šarlio Guno operos „Faustas“, i butą netikėtai išsiveržė sovietų kareiviai, liepė per porą valandų susikrauti daiktus ir Onutę, jos mamą, močiutę ir neseniai sugrižusį broli (sunmiai susirges negalėjo dirbtį ir kaip nepilnametis buvo paleistas iš Uralo) išsivedė į grėsminguosis Panerių link vaizduojančius sunkvežimius.

Nespėjau užrašyti autentiško jos pasakojimo, pateiksiu laiškus, rašytus draugams: Irenai Žemaitytei-Geniušienei, Birutei Mulokaitei-Sabaliauskienėi, Pauliui Juodišiui ir vyru Vytautui Narbutui (laiškų kalba netaisyta).

Štai pirmojo laiško draugėms, išmesto provagono langeli (laiškus pažymėtu adresu nunešdavo prie traukinio susirinkę nepažystami žmonės), ištrauka:

„Paneriai 26 d. 9 val. ryto

Mano brangių Irena, Birute ir Vida,

atrodė, kad čia išstovėsim kelias dienas. Dar daug kas miega, bet man neina miegas, nors truputį ramiau pasidarė. Vakar čia buvo daug žmonių iš Vilniaus, aš vis dairiaus, gal pamatsiu ką nors pažistamą ir brangų, bet tos svajones. Jos gali man amžinai pasakyti su Dievu. Dabar prieš akis tamai naktis. Visai netyciai su portfeliu pakliuvo visokie, Irena, Tavo piešiniai, abonementų programa, bet

aš bijau juos žiūrėti. Žmonių pas mus kaip silkių ir vietas visai nėra. Truputį užmigus naktį sapnavau Jusvisas ir tai-kių Vilniaus atmosferą. Nežinau, tikrai nežinau ką duociau, kad norsvieną dieną pagyvenčiau tuo gyvenimu. Mes išvažiuojant neturėjom nė kiek pinigų ir maisto, gerai, kad žmonės padėjo (...). Keista, man galvojus išlaiką skambą „Faustas“, ir taip gerai atsimenu visas vietas. Vis girdžiu „Su Diev skaisčioji Tau Diena“ ar „Taip tylu, taip ramu“. Bet – greitai pasibaigs ir tokios svajonės. Oi, kad galėčiau mokytis skambinti. Bet gal kokia viena iš Jūsų iргi važiuoja, gal iš viso klasėje bus tuščiau, išsivaizduoju, iš pradžių bus gai ir ašarų, o paskui ir užmiršti, nes, anot Bazarovo „miręs ne draugas gyvam“. Nežinau, kaip bus, jog bobutė vos gyva, visai eiti negali, gaila ir brolio, antrą kartą daro šią kelionę. O kaip čia atrodo, tamsus vagonas, tiesa, yra du langeliai, kuriuos galima net atidaryti, prikrauta daiktų ir prikimšta žmonių, atrodo, kad visas Vilnius važiuoja, ypatingai daug intelligentų. Žmonės visi tokie liūdnai, sunku turėti tokias perspektyvas prieš akis (...)

Jūsų Onutė

Mano vagonas, rodos, 61.

Laiškas Pauliui Juodišiui:
„Mielas Pauliau,
1949 balandžio ?

Net keista rašyti Tau, atrodo, vakar buvom su Tavim operoj, o dabar esu daug tūkstančių kilometrų nuo Vilniaus. (...)

Rašau Tau iš Novosibiro, atvažiavus į vietą pasitai-kius gerai progai iškart ir išsiusių laišką. Tau tikriausiai įdomu, kaip atrodo mano būstas. Tai vagonas, kurio du langeliai neužkalti. Pro juos galima kartais iškišti snapą (pagal mūsų išsireiškimą), bet būna, kad sargybinių neleidžia jų atidaryti. Aš guliu ant viršutinių naru, ten labai minkštą, atrodo, kad visi šonai melyni. O dienos slenka taip vienodai, guli ir žiūri pro langą vis į tą patį. Žinai, neįsivaizdavau, kad pasauliye yra tokį tuščių kraštų. Visurlgy, tik kartą pamatai kokias roges, į kurias pakinkyta karvė.

Taip būna žiūri, žiūri ir taip ilgū pasidaro, norėtusi išlaužti vagoną ir bėgti ten, kur taip traukia širdis. Kai prisimenu gimnaziją, muziką, operą, Dieve, kiek Vilniuje liko brangių dalykų, draugų. Dabar taip tuščia pasidare, liko viena viltis.

Pasiimk paveiksluką apie

dekanus, kurie važiavo į Sibirą, ir gausi pilną vaizdą apie mūsų gyvenimą. Ypatingai vakaraus, kai dega maža žvakutė lempoje, prie mažo geležinio pečiaus viduryje vagono sėdi keli žmonės, viename kampe kas nors šnekasi, ant narų vieni sugulė dainuoja, kiti prisimena prabėgusias dieneles, aš daugiausiai svajoju tada apie Vilnių, o vagone tokia prislėpta prietema. Staiga pasigirsta šautuovo bildesys į duris, „eikit vandens“, tuo kas nors išeina vandens, vanduo labai brangus dalykas. (...)

Su Dievu,
Onutė.“

Pirmais laiškas iš Buriatiros – Irkutsko srities, Bajen-dajaus rajono, Chatar Chatajus kaimo „Uralskij raborij“ kolchozo:

Mano miela, brangi bran-gi Irena,

1949 V 5 d.

(...) Kai atvažiavom į Irkutską buvom beveik 3 savaites nesiprausę, naktį buvo labai šalta, vaikus ir moteris nuvarė į kažkur, bet ten iš pradžių buvo taip šalta, kad pasiprašiau į „mokytojų kambarij“ kažkokio karininko lydima (gerai, kad laikėsi toli) ir pafiginau į peroną, kur buvom išlaipinti. Ten visur degėlaužai, taip ir praleidom daļi nakties prisimindami su „ala Chopin“ buvusius laikus ir „Onegino“ pastatymą konservo. Tai ant mūsų „švarių“ veidų priėjo nemažas juodas dūmų sluoksnis nuo laužo, paskui dieną žvériškai degino saulė, taigi mūsų veido spalva buvo kažkas baisaus. Bet geriausiai atrodė „ala Chopin“, bet būna, kad sargybinių neleidžia jų atidaryti. Aš guliu ant viršutinių naru, ten labai minkštą, atrodo, kad visi šonai melyni. O dienos slenka taip vienodai, guli ir žiūri pro langą vis į tą patį. Žinai, neįsivaizdavau, kad pasauliye yra tokį tuščių kraštų. Visurlgy, tik kartą pamatai kokias roges, į kurias pakinkyta karvė.

Taip būna žiūri, žiūri ir taip ilgū pasidaro, norėtusi išlaužti vagoną ir bėgti ten, kur taip traukia širdis. Kai prisimenu gimnaziją, muziką, operą, Dieve, kiek Vilniuje liko brangių dalykų, draugų. Dabar taip tuščia pasidare, liko viena viltis.

Išmokau važinėti jaučiu ir joti juo. Visus gyvulius judėti čia ragina keistais garsais sssss. Tai, išsivaizduokit, vėžimas ant dviejų ratų, prikrautas mėšlo, prieš jį jautis, ant kurio sėdi Onutė ir niūniuoja arijas iš „Fausto“ ir „Onegino“. Bet prisiminus

Gyvenimas visgi gražus

Vilniaus Žvėryno gimnazijos moksleivės Ievos Kotrynos SKIRMANTAITĖS
(vadovė istorijos mokytoja Odetta Jonykienė) rašinys

kokią melodiją, prisimeni dar daug daugiau, prisimeni tai, kas taip spaudžia širdį. Ir toks niūniavimas baigiasi tuo, kad greit nušluostau... (pati žinai). Negaliu rašyti, arčiausia ar šalta, viena diena šilta, o po kelių valandų toks šaltis, kad nežinai, kur dėtis. Prie trobūčia nėra nė vieno krūmelio, viskas aptverta aukšta, medine tvora, tokios tvoros, rodos, būna Kinijoje. Šunų – begalė, kiekvienam kieme mažiausiai po trisketuris. Kaslabai įdomu, tai moterų kojos, jos tokios mažos, kaip 6 metų vaiko. Iš viso buriatai – tai giminings tauta mongolams.

Su Dievu
Tavo Onutė.“

„Brangi brangi Irena,
1949 VI 8 d.

(...) Kai vakaraus grįžavom iš bulvių sodinimo, labai gérédavomės gamta. Čia nepaprastai daug gėlių ir vakerė visada būna tokia ramybė ir taip ilgu tada pasidaro. Niekur jau nepajusi sielos ramybės, pasitenkinimo, o visur tave lydi tylus skaumas. O kada galėsiu pasakyti: „Ramybė sielai sugriūs mums vėlei.“ (...)

Dabar esu jau daug kā išmokusi, ir bulves kastuvu sodinti, ir griovius kasti, ir jaučiu važiuoti ir t. t. Tik gaila, kad tikriausiai dar daugiau būsiu ką užmiršus. Dažnai pagalvoju apie skambinimą, išsivaizduoju klavišus, bet nebeįsivaizduoju, kaip skambindavau, ir tai taip skaudu! Atsimeni „Oneginą“, kaip mes skambindavome visom keturiom, ir, pasitaikydavo, kai kurios vietos visai gerai išeina. Ir atsimeni, kaip pamatydavom naujas Vobto (Vilniaus operos ir baletų teatras) skelbimus su kokia gera opera? Kaip mažai reikėjo būti laimingom, o dabar tai jau „juokis pajace“ (...).“

Pauliui Juodišiui (1949 metų liepos 28 diena):

„Jau labai seniai neturiu ištavės jokių žinių, vis nerašiau, galvodama, kad galvoja kokios priežastys, mat toks jaučėsas. Bet dabar neiškenčiu Tau neparašius, tiek visko jau pasikeitė mano gyvenime, bet Tu apie tai tikriausiai žinai. Šiuo metu Tu tikriausiai atostogauji kur nors, aš išgirdau vasaros sezoną atidaryti kitur. Aišku, kaip visad, viskas išyksta labai netikėtai. Kolchoze prieš pat šienapjūtę iš ryto atėjės brigadininkas liepė eiti raveti, o ryto, sako „ei-sit pjauti šieną“. Aš pasijuokiau, pasakiau, kad puikiai pjaunu, ir išėjom į darbą. Paskutiniu laiku mes ravėdavom laukus. Taip, taip, Tu nesijuok, esant individualiam ūkiui, ūkininkas nespėja išravėti daržo, o mes ravim visus javus.

(keliamo į 8 psl.)

Gyvenimas visgi gražus

(atkelta iš 7 psl.)

Dažnai tas ravėjimas būdavo „vykdomas“ šitaip: pašiimi lazdą ir muši piktžolių (aišku, ne tik piktžolių, bet ir visko, kas papuola) viršunes, dalį numuši, dalis pasilieka, bet tiek to. Vakare, kaip visa da, grįžau iš darbo, tuo metu ten prasidėjo baisūs karščiai. Tu nejisivaizduoju, kaip ten būna baisū su uodais. Paskutines naktis niekas nebemiegojo, tai kad jų prilékdavo pilnas kambarys, be to, iš visų tuččių namų subėgo blakės. O džiaugsmas!

Naktį atjojo komendantas ir liepė susidėti. Žinai, visgi nemalonu, naktį išsigasti ir nejauku darosi. Iš mūsų kolchozo paėmė darvieną šeimą, taip pat vilniecius.

Per naktį déjomės, iš ryto su dviem arkliais ir vežimėliais išvažiavom į rajoną (i Bajendajų už 30 kilometrų). Bajendajuje turėjom būti 8 val. ryto, bet vos judėdami ir keiskart išvažiavę į vandenį atsiroglinom tik 5 val. po pietų. (...) Vėlai vakare išvažiavom, naktį stovėjom ant kelio, o ryte pasiekėm Irkutską. Pauliau, Tu nejisivaizduoju, kaip keista, kaip jaudina visas tas judėjimas, triukšmas. Tris mėnesius mes buvom visai atskirti nuo gyvenimo, gyvenom kažkur, kur nesigirdėjo nei triukšmo, nei kitų „civilizacijos garsų“. Čia viskas eina toliau savo keliu, lyg niekur nieko, o mums atrodydavo, kad gyvenimas visur pasikeitė, sustojo. Vakare atvažiavom į šią naują savo būstinię. Fabrikas visai prie mesto. Dabar jau abu su broliu dirbam, čia galima bus nors kiek užsidirbt. (...) Tiesa, būdama kolchoze gavau du siuntinius, kuriems, rodo, Jūs keli susidėjot, nors man niekas aiškiai to neparaše. Tai buvo mums labai didelė parama, labai labai ačiū Tau ir kitiems, nors Tu tai pats suprasi ir čia tas dékojimas niekad negalės pasakyti to, ką reikėt.

Taigi vienas kolchozinio gyvenimo etapas pasibaigė, prasideda naujas – pramonėje. Šią savaitę dirbu nuo 5 val. iki 1 val. po pietų. Bet darbas tai ne juokai, ir nešvarus, ir nemalonus, ir gana sunkus. Man tenka krauti plynas iš džiovyklos į vagonetę, norma – 2 1/2 tūkst., šiandien padarėm net daugiau. Bet tai reiškia dirbtį 8 val. be vienos pertraukėlės ir dabar taip skauda rankas, kad rašau, rašau ir nuleidžiu jas žemyn. Šią darbą dirbu vieną dieną, (kai presuojam plynas), kitą dieną turėsiu stumti vagones. O iš viso fabrikas manęs netraukia, čia jau baisiai tol nuo mūsų gyvenimo. Ir žmo-

nės išiurkštėsnį, labiau nervinį, išvargę. (...)

Vieną kartą teko būti pas žmogų, kuris turi radio aparata. Taip norėjau paklausyti Vilnių, neiškenčiau, paprasiau. Bet Lietuvos balsas pasiekė šią tolį tik vidurnaktyj, tą kartą užgirdau staiga taip pažystamas fortėpijono garsus, skambino Oborinas Choppino etiudus. Nežinau – tos savijautos aprašyti negalima. Tuo tarpu pas Jus jau buvo daug naujių, kaip Tau patiko išleistuvės? Parašyk, jei galėsi.

1949 metų pabaigoje, po to, kai Onutė dirbdama fabrike susižeidė, komendantas jos pasigailėjės, davė leidimą bandyti stoti į muzikos mokyklą. Apie tai rašo laiške Pauliui:

„Tikriausiai jau žinai, kad aš ir vėl mokausiu muzikalinėj. Žinai, Pauliau, man atrodo, kad tą tik išsivaizduoju. Priėmė mane į II kursą, už tai be egzaminų. Skambinu ten pat, tai kasdien tenka vaikščioti į miestą (tais sudaro iki mokyklas ir atgal apie 8+8=16 km). Bet kai išpranti, kelias nebeatrodo toks ilgas. (...) Tai matai, ašnebepriklausau proletariatui, na, dėl to galiu ir persižegnoti. O visgi nesitikėjau, kad taip išeis šiais metais, ašvis labiau išsitikinu, kad dabar nieko negalima pasakyti „ką mums atneš diena rytojau?“

Vėliau, kai Onutė mokėsi muzikos mokykloje, mama dirbo Angaros hidroelektrinės statyboje. Jai tekėdavo stovėti šaltame vandenye, susirgo sunkia artrito forma. Si ligą kamavo ją iki gyvenimo pabaigos. Brolis dirbo ir mokėsi vakarinėje mokykloje. Močiutė, kadangi buvo išvėsta su sulažytą koja, kuri taip ir neužgijo, visą laiką Sibire sunkiai sirgo. Gyveno nebebarake, o nedideliamė bendramė bute Irkutsko priemiestyje. Vėliau ją susirado buvęs Vilniaus berniukų gimnazijos auklėtinis Vytautas Narbutas.

Baigusi muzikos mokykla Onutė gavo paskyrimą dirbtį mieste, kuriame dirbo daug paleistų kriminalinių nusikaltėlių, dėl to labai išgyveno, bet galiausiai jai pavyko likti Irkutske.

Laiškas Vytautui Narbutui (1952 metų rugpjūčio 31 diena):

„Vytautai, reiškia, aš visgi laimingas žmogus. Nes, kaip matai, esu dar Irkutske, tame ir liksiu. Kaip čia atsiki, net sunku suprasti, buvo tikrai „padėtis be išeities“, bet staiga atsirado tiek laisvų vietų, kad mane paliko. (...) Dabar vaikštai ir stačiai nesitiki, kad gyvenimas bėgs toliau

sena vaga, tik su mažais pasikeitimais. Dirbsiu mūsų mokyklos filiale „Antrame Irkutsko“ (priemiestiniu traukiniu 10 min.), bet jie vežioja savo autobusu iš miesto centro iki pat darbo vietas. Prieklausysiu mūsų mokyklai, tuo aš labai patenkinta. Važiuoti reikės turbūt 4 kartus savaitė, 2 dienos laisvos, galėsiu pati skambinti, skaityti – na, darbo užteks. Svarbiausia, kad likau čia, su savais. (...) Tu gal nežinai, kad aš turiu vieną labai blogą ypatybę, o tai – prisirišmas. Aš žiūriu į žmones, kurie gali šiandien gyventi čia, rytoj ten, visur jie laimingi, turi naujus draugus, pažystamas. O aš taip negaliu, aš tik ir galvoju apie Lietuvą ir šita mintis neatskiriamu nuo manęs. (...) Manolaimė, kadaš turiu čia labai gerą drauge Gražiną (Gražina Ručytė-Landsbergienė, – autorės pastaba), ji tokia, kaip ir aš, o jeigu nebūt jos, būtų baisu.

Tu, Vytautai, per daug juodai žiūri į gyvenimą, pabandyk pažiūrėti į ji kitaip. Kiek gražaus yra gamtoj, argi gali ma tuon nesižaveti! Aš atsimenu savo pirmus mėnesius – atskirta nuo Tévynės, draugų, buriatų kolchoze dirbau sunkiausius darbus, bet kai tekėdavo toli eiti į darbą, aš žiūrėdavau į tą nepaprastai gražų kraštą su jo begalinėm žydiņčiom stepėm, gėlių laukais, neapsakomo grožio miškais, tada mane apimdavo toks keistas jausmas ir aš pagalvodavau, kad, nežiūrint visko, gyvenimas visgi gražus, reikia tik mokėti ižiūrėti tą grožį.“

1953 metais Vytautas aplankė ją Sibire. Tai buvo pirmas artimesnis susitikimas, nes Vilniuje jie buvo pažystomi tik iš tolo. Per antrają apsilankymą buvo užregistruota Onos ir Vytauto santuoka. Tai padėjo 1955 metų sausį gauti leidimą grįžti į Lietuvą.

Po ilgų šešerių metų, praleistų Sibire, 1955 metų vasarą ji grįžo atgal į išsiilgtą Lietuvą, atgal į Vilnių, kur baigė Vilniaus konservatoriją ir tapo muzikologe. Mama su seneliu galėjo grįžti tik po dvejų metų, o brolis, sukūrės šeimą su pirmojo trémimo tremtine, po kelių nesėkminges bandymų iškurti Lietuvoje liko Irkutske, kur ir mirė, nesulaukęs senatvės.

Mano močiutė buvo puiki pasakotoja, tačiau prisiminėdam tremtį ji nemėgo skubtis savo daliai ir patirtais sunkumais, sugebėdavo juos pateikti iš humoru. Šiltai prisimindavo sutiktus gerus žmones, vaizdingai perteikdavolinksmasituacijas, buriatų buitį.

„Jeigu tekų žūti nuo bolševiku...“

Taujėnų krašte gimė ir užaugo pirmasis valstybės prezidentas Antanas Smetona. Iš šio krašto į miškus išėjo dešimtys partizanų, savo gyvybes paaukojusių laisvai Lietuvai. Tarp jų kapitonas Juozas Krikštonis, prezidento

A. Smetonas sesers Mortos sūnus, vadovavęs Vyčio apygardos partizanams ir žuvęs 1945 metų sausį. 1944 metų rugpjūčių Taujėnų miške, Balelių ir Varlėnų kaimu apylinkėse, susibūrė Alfonso Pivoro 50 partizanų grupė. Nuo 1945 metų pabaigos dalis šio krašto kovotojų priklausė Didžiosios Kovos apygardai, Broniaus Jokūboonio-Stiklo kuo-pai, veikusiai Taujėnų, Deltuvos, Žemaitkiemio valsčiuose, vėliau vadovaujamam V batalionui. Cia buvo ir Brinktinės (vadas Alfonsas Morkūnas-Plienės) vadavietė.

Šis pasakojimas apie vieną graudžią meilės istoriją, kurią mums priminė Kaune gyvenantis Vytautas Miliukas – Vytautas Skliuderis.

Vytautas Miliukas gimė 1912 metais Neprausčių kaimė, Taujėnų valsčiuje. 1923 metais baigė Taujėnų pradžios mokyklą, iki antrosios sovietų okupacijos dirbo tėvų ūkyje. 1944 metų vasaros pabaigoje išėjo partizanauti. Tapo V bataliono 4 kuopos vadu Bijūnu. Edvardas draugavo su kuopos ryšininkė Monika Usonyte, gyvenusia su motina, seserimis ir broliu (Monikos tėvelis Petras mirė dar 1941 metų vasarą) vienkiemyje tarp Kadrėnų ir Zujų, Deltuvos valsčiuje, tačiau susituokti nesuspėjo. Sodyboje partizanai buvo išsirengę bunkerį. Gal dėl to, kad šiose apylinkėse slapstėsi B rinktinės štabo kovotojai, 1947 metais Taujėnų partizanai buvo ypač persekojami stribų ir kareivių. Norėdamas vesti savo išrinktają ir negalėdamas to padaryti oficialiai, jis sukvietė tris kovos draugus ir sušaše santuokos... aktą.

„Aktas
1947 m. rugpjūčio 14 d.
Didžiosios Kovos apy-

gardos partizanas B rinktinės V bataliono 4 kuopos vadasis j. pusk. slapyvardžiu Bi-jūnas, pilietis pavarde Miliukas Edvardas, sūnus Petro, gimęs 1912 metais, gyv. Ukmergės aps. Taujėnų valsč. Neprausčių k., gyvendamas

Kazys Tušas-Nemunas ir Edvardas Miliukas-Bijūnas (dešinėje), 1948 metai

sunkius bolševikinius laikus, partizanaudamas ir negalėdamas nuvykti į bažnyčią priimti Moterystės Sakramento su savo mylimaja, piliete Usonyte Monika, dukterimi Petro, gimusia 1921 metais, gyv. Ukmergės aps. Deltuvos valsč. Kadrėnų k.

Aš, Miliukas Edvardas, ir mano būsimoji žmona Usonyte Monika, pakvietėme prie surašymo akto to paties V bataliono partizanų liudininkais: 1) j. pusk. I kuopos vadą Nemuną, 2) kovotojų rašvedį Ripką ir 3) vyr. pusk. Ežerėnā.

Prie liudininkų šis aktas surašytas reikalui – krikštyti ir įrašyti į metrikų knygą Usonytės Monikos naujagimį mano pavarde.

Ir jeigu kartais tekų žūti nuo bolševiku rankos, ir sulauku atstatytų Nepriklausomą Lietuvą, tai jeigu bus skiriamos iš valdžios kokios privilegijos, tai prašau skirti mano likusiam ipėdiniui ir šeimai – tėvui ir motinai.

Šio surašyto akto dalyviai tvirtina žemiau parašais. Akto surašytu sulig reikalau.

- E. Miliukas (parašas)
Bijūnas
- M. Usonytė (parašas)
1. K. Tušas (parašas)
Nemunas
- 2. Ripka (parašas)
3. Ežerėnas (parašas).
(keliamas į 9 psl.)

„Jeigu tektu žūti nuo bolševiku...“

(atkelta iš 8 psl.)

Kazimieras Tušas-Nemunas gimė 1911 metais Kadrėnų kaime. Buvęs kriminalinės policijos tarnautojas. Nuo 1945 metų Stiklo būrio partizanas, nuo 1948 metų – V bataliono 1 kuopos vadas.

Steponas Zalagėnas-Ripka gimė Kunigiškių kaime, Raguvos valsčiuje. Ūkininkas, nuo 1944 metų A. Morėno-Plieno būrio partizanas, nuo 1948 metų – 5 bataliono partizanas, štabo reikalų tvarkytojas. Deja, par-

nienė yra liudijusi, kad brolis labai norėjė būti kariškiu, tačiau šeima teturėjo septynių hektarų ūkį ir vaiko į mokslus leisti nepajėgė. Tapo staliumi, kaip ir tėvelis.

Vincas Justinavičius, gyvenęs prie bažnyčios Ukmergėje, Kuprių gatvėje, buvo partizanų ryšininkas Čižikas. Jis sutiko, kad 1948 metais jo namuose partizanai įsirengtų bunkerį. Žiemos pradžioje Sakalas mūšyje su karine igula prie Vidiškių buvo sužeistas, tad visi trys slapstėsi bunke-

Broniaus Jakubonio-Stiklo būrys. E. Miliukas-Bijūnas pirmas dešinėje, 1947 metai

tizano Ežerėno, V bataliono 5 kuopos vado, pavardės nustatyti nepavyko.

1948 metų sausio 3 dieną, gimus sūneliui, įregistruoti tévo pavarde Monika neišdriso, davé vaikui savo. Edvardas dažnai matydavo sūnū, tačiau pagelbėti jį auginant negalėjo... Pakrikštijo Vytauto vardu, krikšto mama buvo mamos sesuo Aldona.

Partizanai Nemunas ir Ripka kartu su Alfonsu Tušu-Papuošalu, V bataliono 2 kuopos vadu, Kazmiero broliu, gimusiu 1925 metais, žuvo 1948 metų vasario 26 dieną Kurkliniškių kaime, Taujénų valsčiuje (dabar – Vidiškių seniūnija), P. Januškevičiaus sodyboje buvusioje slėptuveje. MGB agentės „Berželytės“ išduoti garbingai žuvo. Palaikai niekinti Ukmergėje. Sodybos šeimininkas buvo nuteistas, o jo žmona su vaikais ištremti į Irkutsko sritį.

Netekės ginklo draugų, E. Miliukas-Bijūnas slapstėsi su Stasiu Našlėnu-Sakalu ir Stasiu Parioku-Plechavičiumi ne tik miškuose, bunkeriuose, kaimų sodybose, bet ir Ukmergėje. Bunkeris žmonos téviškėje liko tuščias. Abu draugai buvo jo kuopos ir būrio partizanai.

Stasys Našlėnas gimė 1925 metais Skabeikių kaime, Deltuvos valsčiuje. Partizanavo nuo 1945 metų pradžios, tačiau tais metais amnestavo. Deja, buvo nuolat MGB persekiojamas, verčiamas užsiverbuoti, tad netrukus vėl atsirado pas partizanus.

Stasys Pariokas gimė 1923 metais Bakšionių kaime, Pabaisko valsčiuje. Stasio Parioko sesuo Aldona Vaito-

ryje. V. Justinavičiaus sūnus Julius Kestutis buvo partizanas, žuvo Kadrėnuose.

Sako, 1948 metų gruodžio 7 dieną vyrai persirengė civiliais drabužiais ir nuéjo į bažnyčią išpažinties. Gal juos pastebėjo, o gal ir dėl kitų priežasčių (saltiniai teigia apie MGB agentės „Markauskaitės“ išdavystę), gruodžio 8-osios rytą namą apsupo kareiviai. Visi trys vyrai žuvo. Jų kūnai buvo niekinami Ukmergės turgaus aikštėje, paskui užkasti Pivonijos miškelyje... 1990 metais jų palaikai perlaidoti Dukstynos kaimo kapinaitėse.

2002 metų gegužės 14 dieną DKA V bataliono 2 kuopos vadas Edvardas Miliukas-Bijūnas prižintas kariu savanoriu ir 2002 metų gegužės 30 dieną jam suteiktas leitenanto laipsnis (po mirties).

Žuvus Edvardui Miliukui-Bijūnui, Monika išvyko gyventi į Kauną pas tévelio seserį Konstanciją. Cia sutiko Juozą Skliuderį iš Kretingos, ištekėjo už jo, Juozas Vytautą įsisūnijo. Nepriklausomybės pradžioje mūsų cituotą „santuokos aktą“ šeima parodė nuo Kadrėnų kūlasiams monsinjorui A. Svarinskui. Šis ant akto prirašė: „Šiuos žmones aš pažiūstu. Tai mano bataliono vyrai. Aš jau buvau areštuotas. Bet manau, kas šiuo raštu reikia tiketi. Lietuvos partizanų kapelionas dim. plk. Alfonsas Svarinskas (parašas)“. Vytautui Skliuderui (Miliukui) buvo suteiktas nukentėjusio nuo okupacijos statusas.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Tit Arai – mano gimtinė

Gimti šiaurinių pašvaiščių žemėje nėra asmeninė privilegija, priešingai, atimta teisė gyventi pagal Dievo duotų 10 įsakymų, kai tau Tėvynė Lietuva – nežinoma tolima šalis su gegučių kukavimais, lakštingalų treliemis, obelų žiedų pūga, kai vėjo gūsiai pasiekia debesynų gonkas.

Apie tévų Lietuvą sužinosiu daug vėliau iš jų gilių atodūsių, iš gailios ašarėlės karščio, kad Tėvynė – bočių šalis su garbinga istorija: Pilėnų gynėjais ir jų pelenais, valdoma kunigaikštį Gedimino, Kęstučio, Vytauto Didžiojo ir kitų didžiavrių. Kad tauta, tris kartus praradusi nepriklausomybę, tiek pat kartų nusimetė nelaisvės grandines.

Mano tévas Ignas Runta – mokytojas, gyveno Seirijuose. Motina – namų šeimininkė. 1935-aisiais jiems gimė dukrelė Aldona. Dar turės praeiti devyneri, kad gimčiai aš amžinojo išalo žemėje, bet teisės sugrįžti į bočių šalį...

Tévus į Sibiro tremti 1941-ųjų birželio 14-osios ankstų rytą pasiuntė seniūno pareigas ējes Seirijų pijočėlis Stučka. Suėmė motiną ir šešiametę Aldutę. Tévas buvo išvykęs į mokytojų sueigą Lazdijuose.

Sugrįžę rado užrakintus tuščius namus. Kaimynai pranešė, kas nutiko šeimai. Tévas kreipėsi į Stučką. Tas pasakė: „Vaziuok į Krosnų ir tremtiniių vagonus ieškok žmonos“. Surado apisaorojusią žmoną su dukrele ant keilių mėšliname vagone. Šalia – generolo Stasio Raštkio tévas invalido vežimelyje bei ministro Černeckio žmona. Vagono tamsa glaudė susijungusią Runtų šeimą. Vagonu ratų dundesys skaičiavo atstumą į nelaimių šalį, Laptevų jūros link. Kelionėje susirgo ir ši nelaimių pasauļi paliko šešiametę Aldutę. Ją palaido Barnaulo sentikių kapinėse.

Tévus nubogino Lenos žiočių vaga ir išsodino Tit Aruose. Cia aš gimiau 1944-ųjų gegužės 25-ają, kai sau-lė, išsivadavusi iš poliarinių naktų tamsos, sveikino poliarinę dieną – dvasiai ir kūnui sušilti.

Save prisimenu nuo ketvirtos atžymos žemėnės staktoje. Gyvendama su suomiu tremtiniais išmokau jų kalbą. Motina susirgo TBC. Mane maitino, globojo Zigmas Urbonavičius ir Izabelė Beleckienė. Tévas žvejojo prie Stolbų salos, tiek žiemą, tiek vasarą, be poilsio, be atokvėpio minutės. Nuo sunkaus darbo, vitaminų stokos kojo-

se atsivérė negyjančios žaizdos. Vaisytu nebuvo, gydési vandeniu...

Man tévas dažnai kalbėjo apie Lietuvą: bičių medonejį, sodų žydėjimą, volungelių raudas, šilų ir girių uogeles, grybų pasaulį, juk aš apie tai ne turėjau jokio supratimo.

Pradėjau lankytis rusų mokyklą. Jėjusi į klasę privalėjau nusilenkti „geradariui“, tai yra, tautų žudikui Stalinui. Labai pykau, kai rusėnai mane fašiste vadino. Mokyklose kalami Stalino „poteriai“ kvaišino mano jauną galvelę, privalėjau jam nusilenkti, padékoti už „sotų“ gyvenimą. Kai šalies „tévas“ pakratė kojas – verkė visa mokykla. Ir aš „neatsilikau“...

Mama, sužinojusi, ko verkiu – nusijuokė, bet širdyje liūdesi dar nesiojau. Ir pati nežinojau, kodėl...

Atklydo žinelė – Lietuva laisva...

Mokytojas Ignas Runta su mokiniais Lietuvoje

Ignas Runta su žmona ir dukterimi Sibire

Tévas parašė laišką Petru Zurbai į Alytų. Atsakė, kad esame laimingi papėgė nuo fašistų, kad mirė Bojerčius (nužudytas), kad dainuoja mokytojas Adolfas Ramanauskas (kovoja), kad visa Runtų giminė persikėlė gyventi į derlingas Kazachstaną žemes, uždarbiau... Tévai suprato potekstę. Tévas jiems atrašė: „Mes laimingi gyvendami netoli Kanados...“

Po septyniolikos nelaisvės metų sugrįžome į Tėvynę. Istoju į Vilniaus universitetą, įgijau gydytojos diplomą. Cia sutikau tautos išdaviką prof. J. Markulių-Erelį. Man dėstė anatomiją ir dažnai „rypavo“ apie rezistenciją, ką aš pasakysiu... kažkas išverstas-kūrį taikesi nušauti. Nepavyko.

Pajutės pavoju gyvybei Markulis spruko į okupantų irštą – Leningradą.

Mano tévai, išsinešę Sibiro metų iškentėtą liūdesį, jau ilsisi išejė Amžinybę.

Parengė Albinas SLAVICKAS

Gimiai 1928 metais Digrių kaime, Garliavos valsčiuje, Kauno apskrityje. Tėvai turėjo 12 hektarų žemės. Šeimoje augome septyni vaikai.

1941 metų birželio 14 dieną sužinojome apie baisius NKVD darbus – į gyvulinus vagonus suvarytus nekaltus žmones. Su draugu nuėjome į Kauno stotį pažiūrėti. Buvo šiltos dienos. Iš vagonų girdėjosi maldavimai vandens, bet prie vagonų sargybiniai nieko nепрileido. Senutė atnese puodynėvandens ir prašė perduoti į vagoną. Kareivis spyre į puodynę, ta sudužo, vanduo išsiliejo. Senutė keikdami nutempė tollyn nuo vagonų. Tai buvo tik pradžia.

1941 metų birželio 22-osios naktį su broliu miegojome daržinėje. Švito. Nuo sprogių susiūbavo daržinės sienos. Prasidėjo dviejų piktadarių grumtynės, kartu ir kita okupacija. Bolševikai bėgo, laukai buvo primėtyti ginklų, šaudmenų. Žmonės juos rinko ir slėpė.

Atsimenu iš vokiečių traukimasi po trejų metų. Buvo sekmedienis. Pavakare privaziavo vokiečių kareivius, tankus užmaskavo sode, pavalgė, nusiprausė, nusiskuto, pasipurškė odekolonais. Vienas mokėjo lietuviškai, kalbino ir mus bėgti: „Gal nežinot, kas tai yra raudonasis teroras?“

Po dviejų dienų pasirodėraudonieji. Dar po dviejų sa-vaičių paskelbė mobilizaciją į kariuomenę ēmė 1918–1924 metais gimusiuosius. Iš manio kaimo sugavo Antaną Valtį, iš gretimo kaimo – Vytautą Daugėlą. Išvežė „kareiviauti“ į Smolensko sritį. Po pusantro mėnesio abu pabėgo. Apie Daugėlą žinių neturiu. Valtys išejo į partizanų gretas. Kovodami už Lietuvos laisvę žuvo trys broliai Valčiai.

Aš ir brolis slapstėmės. 1944 metų gruodį netikėtai buvau sulaikytas trijų enka-vėdistų. Varomas į Kauną pabėgau. Grįžęs brolio jau neradau, jis buvo išėjęs partizanauti. Prieš Naujuosius metus išėjau ir aš. Kol pasidarėme bunkerius, miške miegodavome ant sniego pasitiesę egliškių. Lauke – 15–18 laipsnių šalčio, tad atsigulė ilgiau nei valandą nepamiegodavome. Reikėdavo ilgai juodi, kad sušiltume. Taip gyvenome apie savaitę. Mirtis tykojo kiekviename žingsnyje, bet žinojome, jeigu žūsi-me, tai laisvi ir už tėvynę.

Ankstį 1945 metų vasario 26-osios ryta sargyba pranešė, kad už dviejų kilometrų girdisi šūviai. Supratome,

kad kaimynus užpuolė enka-vėdistai. Išskubėjome į pagal-bą. Mūsų būrys turėjo keturius kulkosvaidžius, kiti buvo ginkluoti automatais, „de-simtšūvėmis“. Visą dieną vyko sunkios kautynės. Mūšio metu žuvo mūsų būrio vadas Alfonsas Arlauskas-Vilkas ir Bronius, kurio pavardės nežinau. Aš buvau sužeistas. Tar-pais prarasdavau sąmonę. Gydžiausi namuose. Koju žaizdos gijo greitai, bet, pajudinus koją, kaulą skaudėjo nežmoniškai.

1945 metų kovą mūsų apylinkėje apgyvendino kariuomenės dalinį – kiekviename vienkiemelyje knibždėjo kareiviai. Pas kaimyną Mašanauską buvo įkurtas štabas, pas mus – ryšiu padalinys. Pa-matės kareivius, įlindau į slėptuvę po grindimis. Sesuo ant jėjimo užtraukė sofa. Praėjo trys paros. Neivalgysti, nei gerti negalėjo paduoti, nesne-šildomame kambaryje įsitai-se telefonistės. Ketvirtą die-ną mama prikalbino telefo-nistes, kad eitų į virtuvę sušili. Mama greitai nustūmė so-fą ir aš išlindau.

Sutemos pasiekiau daržinę, kur slėptuvėje buvo bro-lis. Maisto namiškai atnešda-vu kibire. Sargyba nekreipé-

dėmesio. Tai buvo paprasta kariuomenė, enka-vėdistai būtų iš karto išsiaiškinė. Vie-ną naktį brolis išlindo į daržinę ir ji pamatė kaimynas, at-éjes vogti dobilų.

Iššliaužėme iš sodybos. Radės tvirtą lazdą ir aš galė-jau šiaip taip išleisti. Už kilometrą gyveno neturtinga moteris su sūneliu. Iškūrėme jos rū-syje tarp bulvių ir runkelių. Balandžio pabaigoje kareiviai išvažiavo į frontą, tai mes pa-rejome namo.

Gegužės 10 dieną sužinojės, kad siaučia enka-vėdistai, apleidau namus. Ėjau grioviui ir susitikau būry pasieniečių. Atsidūriau pas Garliavos enka-vėdistus. Tada savo kai-liu pajutau, kas jie tokie. Dieną – karceris, naktimis – nežmoniški tardymai. Žino-dami, kad buvau sužeistas, ty-čia spardė nesugijusių koją.

1945 metais buvo išleistas potvarkis dėl legalizavimosi. Išdavė ir man tą „vilkų dokumentą“. Perménė du kartus turėjau lankytis pas Garliavos NKVD viršininką. Vykdamas ten, visada atsisveiki-dau su šeima – nebuvu jo-kios garantijos, kad neareštuos. Reikalavo, kad atves-čiau broli arba pasakyčiau, kur jis yra.

1945 metų gruodį greti-mame Padainupio kaime per susišaudymą žuvo partizanas Jurgis Kabišius. Tris paras numesti palaikai gulėjo Garliavoje. Naktį kūnų pavyko paimti. Nors kariuomenė vi-josi, bet ištrūkome. Padarė-me karstą ir palaidojome žu-vusijį Digrį kapinėse.

1946 metų kovo 15 dieną per eilinį apsilankymą iš NKVD gavau ultimatumą: privalau atvesti broli arba pa-sakyti, kur jis yra. Jei ne – vi-są šeimą išveš į Sibirą. Nu-sprendēme slėptis, namai liko tušti. Susitikau su broliu ir vėl pasitraukiau pas partizanus.

1946 metų liepos 10 dieną gavome užduotį. Aš ir Motie-jus Pauliukevičius pasiekę Tvarkiškius užėjome pas Del-tuvą. Šio ūkininko daržinėje turėjome praleisti dieną. Po pietų į daržinę įvirto enka-vėdistai. Draugas nelygioje ko-voje žuvo. Man viela surišo rankas, jmetė į mašiną greta bendražygio kūno ir išvežė į Garliavą. Mane jmetė į karce-rij, draugo palaikus pametė stribų ir enka-vėdistų būtinės kieme. Pabuvės NKVD na-guose, žinojau jų kankinimo priemones ir metodus...

Parengė Aleksandras JAKUBONIS

Mirtis tykojo kiekviename žingsnyje

Tauro apygardos Žalgirio rinktinės partizano Antano PAŽÉROS prisiminimai

Po to, kai Vokietija 1943 metų vasarį pralaimėjo Kaliningrado kautynes, iniciatyvą fronte palaipsniui perėmė so-vietų armija, turėjusi daugiau kareivius. Naciai norėdami papildyti gyvąja jėga savo armiją, pakeitė nekinantį pozicijų į užkariautas tautas, nusprendė tų tautų jaunimą mo-bilizuoti į savo armiją. Iš dailes jems tai pavyko. Latvijoje ir Estijoje 1943 metais buvo organizuota gan sėkminga mobilizacija į vietinius SS le-gionus. Vakariečių požiūris į tuos legionus yra kitoks, negu į vokiečių SS dalinius. Latvijos ir Estijos visuomenė, jaunimas suvokė dalyvavimą tuose legionuose ne kaip tar-navimą reichui ir jo intere-sams, o kaip būtinybę prisidėti prie savo krašto gynybos, artėjant pražūtingai bolševiku armijai. Latvijoje į SS le-gionus buvo mobilizuota net 140 tūkstančių jaunuolių. Ar-šiose kautynėse su sovietų armija žuvo 50 tūkstančių lat-vių. 1944 metų kovo 16 die-ną latvių 15 ir 16 divizijoms pavyko sumušti sovietų dalinius prie Vėlikaja upės Opo-čkosvietovės. Suprantama, tai buvo tik vietinio pobūdžio lai-mėjimas ir negalėjo išgelbėti Latvijos nuo sovietų okupaci-jos. Kasmet likę gyvi Latvijos legionieriai ir prijaučiantis jaunimas mini kovo 16-ąjį kaip Legionierių dieną. Le-

gionieriai teigia, kad jie gar-bingai kovėsi fronte, nelietė civilių gyventojo.

Estijos Švietimo ministe-rija aprūpino visas 102 Estijos gimnazijas dokumentiniais filmais apie Estijos kariu kovą vokiečių armijos sudėtyje prieš sovietų armiją Le-ningrado fronte ir Estijos pri-eigose. Latvai ir estai, prara-de dešimtis tūkstančių kariu rusų–vokiečių fronte, poka-rio metais jau neturėjo tiek jė-gų, kiek lietuvių pokario par-tizaniniame kare. Latvių par-tizanų žuvo apytikriaus dešimt kartų mažiau, nei lietuvių – 2500, estų – 1600. Todėl al-kanais pokario metais iš su-griauotos Rusijos daug pabė-gėlių užplūdo Latviją ir Estiją. I Lietuvą jie bijojo skverbi-tis, nes čia dėl aršaus pasiprie-šinimo sovietų okupantams buvo pavojinga. Dėl šių prie-žasčių rusakalbiai Latvijoje sudaro apie pusę gyventojų, Estijoje – 30 procentų. Lietu-voje tik aštuonis procentus.

1943 metais ir Lietuvoje naciai bandė mobilizuoti jaunimą į savo armiją – lietuvių 11 legioną. Ši mobilizacija buvo visiškai nesėkminga. Tik lietuvių ir lenkai nesukūrė SS legionų. Užsužlugdyta mobi-lizaciją naciai keršijo mūsų tautai. Buvo uždarytos aukš-

tosios mokyklos ir seminarijos, 1943 metų kovo 16–17 dienomis buvo suimti 46 iški liausi inteligenčiai. Tarp jų ra-šytojas Balsys Šruoga. Su-šaudymas be teismo ir tardymo buvo pakeistas kaliniu Štuthofo konclageryje.

Regina Januševičiūtė–Vaitaitienė Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos di-rektorius Antano Januševičiaus duktė savo prisimini-muose rašo: „Venkite smū-gių, jie neša greitą mirtį, – vos patekusius į lagerį Lietuvos inteligenčius jspėjo vienas ka-linių. Taip ir buvo. Pirmiausia ėmėsi mušti mano tėvą, neva už tai, kad maršiniuo-se trūko sagos. Mušamasis buvo pritvirtintas prie specia-laus „ožio“ ir turėjo pats skai-čiuoti smūgius. Suklydus teko skaičiuoti iš naujo. Vėliau mušimus iškentėjo ir kiti lie-tuviai. Jie mirė pirmieji – net devyni žmonės per pustrečio mėnesio.“

Likusiems gyviems lietu-viams kankiniams naciai su-švelnino kaliniu režimą, jie buvo paskelbti garbės kaliniai, kuriems darbas buvo neprivalomas. Lietu-viai, Štuthofo kaliniai iš Kau-no: Kazys Bauba, Juozas Briedikis, Pranas Germanas, Stasys Yla, Jonas Katis-

nauskas, Mečislovas Kriaucūnas, Antanas Kučinskas, Kazys Kuprėnas, Mečislovas Mackevičius, Mykolas Ma-čiokas, Vytautas Meilus, Juozas Norakas, Mykolas Peče-liūnas, Stasys Puodžius, Vytautas Stanevičius, Antanas Starkus, Pilypas Žukauskas.

Iš Vilniaus: Vincas Blažys, Petras Buragas, Vladas Butkus, Jonas Čiuberkis, Adolfas Darginevičius, Vladas Darginevičius, Bronius Grigas, Vladas Jurgutis, Aleksandras Kantvilas, Petras Kerpė, Petras Kiškis, Al-fonsas Lipniūnas, Antanas Liūdžius, Rapolas Mackonis, Jonas Malinauskas, Petras Masiulis, Kazys Rakūnas, Jonas Rimašauskas, Balys Šruoga, Jonas Šernas, Algirdas Tumėnas, Vytautas Tu-mėnas, Jurgis Valiukevičius.

Iš Marijampolės: Ignas Budrys, Antanas Januševičius, Zygimantas Masaitis, Leonas Puskunigis, Juozas Valenta.

Iš Šiaulių: Jonas Noreika-Generolas Vėtra.

Kiek vėliau į Štuthofą pa-teko 16 spaudos darbuotojų ir žurnalistų: Nikodemas Abromavičius, Vaclovas Alksnis, Jonas Balčaitis, Henrikas Blazas, Vladas Čekauskas, Antanas Vytautas Daniūnas,

Povilas Janeliūnas, Balys Ku-lys, Simas Kvietka, Petras Lu-gas, Stasys Lucas, Juozas Lu-koševičius, Augustinas Stan-kevičius, Vladislovas Tel-ksnys, Ksaveras Urbanavičius, Pranas Žukas.

Tarp suimtų 1943 metų kovo 16–17 dienomis buvo keturi generaliniai tarėjai, penki profesoriai, keturi gimnazijų direktorai, trys advokatai, du kunigai, mo-kytojai, žurnalai, diplomatas ir kiti.

Ivairiai susiklostė lietu-vių – Štuthofo kalinių liki-mas. Vieniem spavyko patek-ti į laisvajį pasaulį, kiti liko Lenkijoje arba grijo į sovie-tų okupuotą Lietuvą. Lietu-voje dalis jų patyrė represi-jas. Pogrindžio kovoje žuvo Jonas Noreika-Generolas Vėtra, jo palaikai išsisi Tusku-lėnuose. I bolševikų tremtį pateko Petras Buragas, Petras Masiulis, Juozas Valenta ir kiti.

Iš viso nacių kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose kalėjo 29 500 lietuvių, vien Štuthofe jų žuvo 1100. Abie-jų okupantų aukos nebuvu beprasmės. Už laisvę žuvusių krauju užaugintas Neprikla-somybės medis.

Duomenys iš knygos „Pra-garo vartai – Štuthofas“ (LGGRTC, Vilnius 1998) ir kitų šaltinių.

Algimantas LELEŠIUS

Skelbimai

Gegužės 6 d. (pirmadienį) 16 val. Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos karininkų ramovėje (A.Mickevičiaus g. 19) LPKTS Kauno filialas rengia koncertą Motinos dienai paminėti. Koncertuos Kauno mokyklų moksleiviai – pilietinės dainos konkurso „Dainuoju Lietuvai“ laureatai ir Kauno muzikos ansamblis „Ainiai“. Renginio globėja – LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė.

Gegužės 18 d. (šeštadienį) kviečiame į žygį **Žemaičių apygardos Alkos rinktinės partizanų takais**. Žygio pradžia 9 val. Telšių r. Nevarėnų bažnyčioje. Vyksime į Sedos kapines, kuriose palaidoti 1948 m. žuvę partizanai. Aplankysime partizanų mūšių vietas Sedos gироje, Žiemalės miške, Juozzo Vitkaus Kazimieraičio gyvenamajai namai Tirkšlių miestelyje, Milių kaimo miške atstatytą bunkerį, senasias Viešnių kapines ir miestelio aikštę. Maršruto ilgis – 98 km. 16.30 val. žygio aptarimas Viešniuose.

Pasiteirauti Telšių apskrities koordinatoriaus **Felikso Šukšterio** tel. 8 615 32149.

Gegužės 11 d. (šeštadienį) Alytuje įvyks LPKTS Jaunesnių kartos X saskrydis

Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės šventė, skirta Dainavos apygardos partizanų pagerbimui, Tauro apygardos partizano Arūno – ilgamečio LPKTS vadovo, dimisijos kapitono Antano Lukšos 90-ajam jubiliejui, 1948 metų trėmimui, S. Dariaus ir S. Girėno skrydžio per Atlantą 80-osioms metinėms, disidente Romo Kalantos 60-osioms gimo metinėms atminti.

Programa:

10 val. dalyvių registracija (prie Šv. Mergelės Krikščionių Pagalbos bažnyčios);

11 val. šv. Mišios Šv. Mergelės Krikščionių Pagalbos bažnyčioje;

12 val. iškilminga eisena į saskrydžio vietą prie VŠI Alytaus sporto ir rekreacijos centro (Naujoji g. 52);

12.30 val. saskrydžio atidarymas;

13 val. Alytaus įgulos karių programa, skirta Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienai;

Eisenos maršrūtas: Jazminų ir Naujosios gatvėmis

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

Imonės kodas 3000 32645. Ats./sask. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Redaktorė

Jolita Navickienė

Redakcija:

Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė,
Rasa Duobaitė-Bumbuliene

Užjaučiame

Mirus mylimai Mamai nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Mažeikių filialo pirmininką, Lietuvos laisvės armijos karių ir rėmėjų sajungos nari, buvusį Krasnojarsko krašto tremtinį Teofilių Januškevičių.

Lietuvos laisvės armijos karių rėmėjų sajunga

Gegužės 11 d. (šeštadienį) 11 val. Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejuje (L.Ivinskio g 4) įvyks Lietuvos laisvės armijos karių ir rėmėjų sajungos metinė konferencija. Registracija nuo 10 val. Kviečiame dalyvauti.

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Stanislava Urbonaitė-Januškevičienė 1919–2013

Gimė Šiaulių valsč. Šobliškių k. 10 vaikų auginusioje ūkininkų šeimoje. Ištakėjo už ūkininko Viktoro Januškevičiaus iš gretimo Rūtuliškių kaimo. Susilaikė penkų vaikų. 1949 m. šeima buvo ištremta į Sibirą. 1955 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Šiaulių r. Rūtuliškių k. Dirbo kolūkyje.

Palaidota Šiaulių r. Kužių kapinaitėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus, jų šeimas, artimuosius.

LPKTS Kuršėnų filialas

Alfonsas Paliulis 1923–2013

Gimė Vilkaviškio r. Kaspieju k. ūkininkų šeimoje. Istraukė į partizanų veikla. 1947 m. buvo areštuotas ir nutiestas 10 m. Kalėjo Karagandos lageryje, dirbo anglies šachtoje. I Lietuvą grįžo 1960 m. Apigynė Marijampolėje. Dirbo automatu gamykloje staliumi. Vedė, užaugino tris sūnumus ir dukterį.

Palaidotas senosiose Marijampolės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, vaikus ir artimuosius.

LPKTS Marijampolės filialas

Balandžio 28 d. (sekmadienį) maloniai kviečiame į LPKTS Šilalės filialo ataskaitinę rinkiminę konferenciją. **12 val.** šv. Mišios Šilalės Šv. Prancišaus Asyžiečio bažnyčioje, **13.30 val.** konferencija Šilalės kultūros centro mažojoje salėje. Po konferencijos diskusijos, aptarimai prie kavos puodelio.

Gegužės 3 d. (penktadienį) 10 val. LPKTS Šiaulių filialas kviečia į talką Šiaulių mst. Ginkūnų kapinių tremtinių sektoriuje. Bus atvežta juodžemio. Turėkite kibirélius arba maišelius juodžemiu nešioti, darbo pirštines.

Gegužės 11 d. (šeštadienį) 15 val. Klaipėdos universiteto Jūrų technikos fakulteto aktų salėje (Bijūnų g. 17) pakartotinai skelbiamas **Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sajungos ataskaitinis rinkiminis susirinkimas konferencija**. Turėkite nario pažymėjimą. Galėsite sumokėti nario mokesčių, užsisakyti „Tremtinį“.

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Gegužės 17 d. (penktadienį) Kariuomenės ir visuomenės vienybės bei Partizanų pagerbimo dienos proga organizuojama šventė Mėnaičiuose ir Balandiškyje. Bus steigiamas paramos fondas ryšininkų Sajūdžio sodybai atstatyti. Mėnaičiuose (klėtelėje) bus atidengti aštuoni 1949 m. vasario 16-osios LLKS tarybos Deklaracijos signatarų portretai. Vyks koncertas Balandiškyje.

Kviečiame dalyvauti.

Birželio 15 d. (šeštadienį) 11 val. Rumšiškių kultūros centre įvyks Lietuvos politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ 25-asis suvažiavimas ir visuotinis narių susirinkimas. Darbotvarkė: šv. Mišios, metinė valdybos ataskaita, veiklos gairės, filmas apie bendrijos veiklą, rezoliucijos, bendra dalyvių poetė. Dalyvių registracija nuo 10 val. kultūros centro fojė.

Kviečiame dalyvauti visus Rusijos „Dalstroj“ sistemos lagerių (Kolymoje, Čiukčijoje ir Jakutijoje) bei tremtyje buvusių žmones, taip pat jų šeimos narius, artimuosius, draugus. Iš Kauno į suvažiavimą bus galima nemokamai nuvažiuoti specialiu autobusu, kuris išvyks 10 val. iš prekybos centro „Savas“ (Savanorių pr. 346) stovėjimo aikštėlės. Informacija tel. (8 37) 316 347 (Algirdas) ir 8 676 62 983 (Tadas) bei interneto svetainėje www.kolyma.lt.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)

323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

El. paštas:

tremtinys@zebra.lt

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekėjų atspindžiai“ remia

„Spausdino spaustuvė UAB

„Rinkos aikštė“, Josvainių g. 41,

Kėdainiai

Ofsetinė spauda 3 sp. lankai.

SPAUDOS,

RADIJO 1R

TELEVIZIJOS

RĒMIMO

FONDAS

Kaina 2 Lt

Tiražas 2680. Užs. Nr.

LRT**Pirmadienis, balandžio 29 d.**

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra“ 11° (k.). 10.00 Pinigų karta (k.). 11.00 LRT Aktualijų studija. 12.00 Laba diena, Lietuva. 15.00 „Namelis prerijose“. Ser. 16.00 „Kobra 11“. Ser. 17.00 „Senis“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 „Merlinas“. Ser. 19.40 Nacionalinė paieškų tarnyba. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.15 Ižvalgos. Pertr. 22.00 „Perlas“. 22.15 „Paskendė povandeniniai laivai. Nelaimės jūroje“. Dok.f. 2003. JAV. 23.20 Vakaro žinios. 23.35 „Merlinas“ (k.). 0.35 „Senis“ (k.).

Antradienis, balandžio 30 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra“ 11° (k.). 10.00 Vieša paslaptis (k.). 10.40 Mokslo ekspresas (k.). 11.00 LRT Aktualijų studija. 12.00 Laba diena, Lietuva. 14.30 Nyderlandų karaliaus inaugуracijos transliacija. 16.30 „Nyderlandų karališkoji dinastija“. Dok.f. 2003. Nyderlandai. 17.00 „Senis“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 „Merlinas“. Ser. 19.40 Nacionalinė paieškų tarnyba. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.15 Emigrantai. Pertr. 22.00 „Perlas“. 22.15 Pinigų karta. 23.20 Vakaro žinios. 23.35 „Merlinas“ (k.). 0.35 „Senis“ (k.).

Trečiadienis, gegužės 1 d.

6.00 Klausimėlis.lt. 6.15 Rytų suktinis su Z. Kelmickaitė (k.). 7.15 Bėdų turgus (k.). 8.15 Emigrantai (k.). 9.15 „Kelionė į vandenyno gelmes“. Dok.f. 2009. D. Britanija. 11.00 LRT Aktualijų studija. 12.00 Nyderlandų karaliaus inaugуracija (k.). 14.00 K. Smorigino jubiliejinius koncertas. 16.00 „Kobra 11“. Ser. 17.00 „Senis“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 „Merlinas“. Ser. 19.40 Stilius. Namai. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.15 Šventinės koncertas „ZUZI fiessta“. Pertr. 22.00 „Perlas“. 23.35 „Merlinas“ (k.). 0.35 „Senis“ (k.).

Ketvirtadienis, gegužės 2 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra“ 11° (k.). 10.00 Keliai. Mašinos. Žmonės (k.). 10.30 Ugnies tramdytojai (k.). 11.00 LRT Aktualijų studija. 12.00 Laba diena, Lietuva. 15.00 „Namelis prerijose“. Ser. 16.00 „Kobra 11“. Ser. 17.00 „Senis“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 „Merlinas“. Ser. 19.40 Vieša paslaptis. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.15 Tautos aikštė. Pertr. 22.00 „Perlas“. 23.20 Vakaro žinios. 23.35 „Merlinas“ (k.). 0.35 „Senis“ (k.).

Penktadienis, gegužės 3 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra“ 11° (k.). 10.00 Stilius. Gyvenimas (k.). 11.00 LRT Aktualijų studija. 12.00 Laba diena, Lietuva. 15.00 „Namelis prerijose“. Ser. 16.00 „Kobra 11“. Ser. 17.00 „Senis“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 Lietuvos tūkstantmečiovaikai. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.15 Duokių garo! Pertr. 22.00 „Perlas“. 23.15 „Pinklėse“. Trileris. 2011. JAV. 1.00 „Senis“ (k.).

Šeštadienis, gegužės 4 d.

6.00 Šventadienio mintys (k.). 6.30 Stilius. Namai (k.). 7.15 Nacionalinė paieškų tarnyba (k.). 8.30 Gimtoji žemė. 9.00 Animacija. 10.00 Rytų suktinis su Z. Kelmickaitė. 11.00 Durys atsidaro. 11.30 Svečių ekspresas. 12.00 Ugnies tramdytojai. 12.30 „Dievų lopšys“. Dok.f. 2012. D. Britanija. 13.30 Pasaulio panorama. 13.55 Futbolas. „Atlantas“ - „Sūduva“. 16.00 Žinios. 16.10 Sveikinimų koncertas. 18.30 „Frosto prisilietimas“. Ser. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Muzikinis projektas „Auksinių balsas“. 23.30 „Paryžius“. Drama. 2008. Prancūzija.

Sekmadienis, gegužės 5 d.

6.00 Emigrantai (k.). 7.00 Rytų suktinis su Z. Kelmickaitė (k.). 8.00 Giriu horizontai. 8.30 Kairos akademija. 9.00 Animacija. 10.00 Gustavo enciklopedija. 10.30 „Brolių Grimoj“ pasakos. Broliukas ir sesutė“. Ser. 11.45 Klausimėlis.lt. 12.00 Kauno arkikatedros bazilikos jubiliejaus iškilimų transliacija. 14.00 „Šerloko Holmso nuotykiai. Baskervilių šuo“. Ser. 16.00 Žinios. 16.10 Popietės A. Čekuoliui. 16.45 Lietuva - jūrinė valstybė. 17.15 Keliai. Mašinos. Žmonės. 17.45 Mokslo ekspresas. 18.00 MES 2013. 18.30 Stilius. Gyvenimas. 19.30 Bėdų turgus. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 20.45 Europos balsas. 20.50 Savaitė. 21.15 Koncertas „Tuk tuk, širdele“. 23.15 „Auksinių balsas“ (k.).

Televizijos programa**balandžio 29 – gegužės 5 d.****TV3****Pirmadienis**

6.45 Telepardo uovė. 7.00 Animacija. 7.30 Juokingiausi Amerikos namų vaizdeliai. 8.00 „Detektivės Monkas“. Ser. 9.00 „Meiles sūkurijė“. Ser. 10.00 „Naisių vasara“. Ser. 11.00 „Hortonas“. Anim.f. 12.30 Animacija. 13.00 „Ponas Jangas“. Ser. 13.30 Animacija. 15.00 „Natalija“. Ser. 16.00 „Ašarų karalienė“. Ser. 17.00 Diena. 17.40 Gyvenimo kryžkelės. 18.45 Žinios. 19.20 „Pamiršk mane“. Ser. 19.50 Paslapčių namai. 20.30 Gyvenimas yra gražus. 12.30 Animacija. 13.00 „Ponas Jangas“. Ser. 13.30 Animacija. 15.00 „Natalija“. Ser. 16.00 „Ašarų karalienė“. Ser. 17.00 Diena. 17.40 Gyvenimo kryžkelės. 18.45 Žinios. 19.20 „Pamiršk mane“. Ser. 19.50 Paslapčių namai. 20.30 Prieš srovę. 21.00 „Moterys meluoja geriau“. Ser. 21.35 Vakaro žinios. 22.00 „Tikrasis teisingumas“. Ser. 23.00 „CSI kriminalistai“. Ser. 0.00 „Daktaras Hausas“. Ser. 1.00 „Eureka“. Ser. 1.55 „Istatymas ir tvarka. Operatyvių tyrimų skyrius“. Ser.

Antradienis

6.45 Telepardo uovė. 7.00 Animacija. 8.00 „Detektivės Monkas“. Ser. 9.00 „Meiles sūkurijė“. Ser. 10.00 „Naisių vasara“. Ser. 11.00 Gyvenimo kryžkelės. 12.00 Gyvenimas yra gražus. 12.30 Animacija. 13.00 „Ponas Jangas“. Ser. 13.30 Animacija. 15.00 „Natalija“. Ser. 16.00 „Ašarų karalienė“. Ser. 17.00 Diena. 17.40 Gyvenimo kryžkelės. 18.45 Žinios. 19.20 „Pamiršk mane“. Ser. 19.50 Paslapčių namai. 20.30 Prieš srovę. 21.00 „Moterys meluoja geriau“. Ser. 21.35 Vakaro žinios. 22.00 „Tikrasis teisingumas“. Ser. 23.00 „CSI kriminalistai“. Ser. 0.00 „Daktaras Hausas“. Ser. 1.00 „Eureka“. Ser. 1.55 „Istatymas ir tvarka. Operatyvių tyrimų skyrius“. Ser.

Trečiadienis

7.15 Telepardo uovė. 7.30 Juokingiausi Amerikos namų vaizdeliai. 8.00 „Lobijsala“. Anim.f. 9.30 „Princas ir elgeta“. D. Britanija. Vengrija, 2000, filmas šeimai. 11.30 „Lizes Magvar filmas“. JAV, 2003. Komedija. 13.15 „Ilya Muromietis ir Laktingala Galvaučius“. Anim.f. 14.55 „Išdykėlis Danstonas“. JAV, 1996. Komedija. 16.45 „Mažyliai atostogos“. JAV, 1994. Komedija. 18.45 Žinios. 19.00 „Operacija Y ir kiti Šuriko nuotykiai“. Rusija. 1965. Komedija. 21.00 „Dangaus karalystė“. JAV, Ispanija, D. Britanija, Vokietija, 2005. Veiksmof. Pertr. 22.00 „Vikingų loto“. 0.00 „Daktaras Hausas“. Ser. 1.00 „Eureka“. Ser. 1.55 „Istatymas ir tvarka. Operatyvių tyrimų skyrius“. Ser.

Ketvirtadienis

6.45 Telepardo uovė. 7.00 Animacija. 8.00 „Detektivės Monkas“. Ser. 9.00 „Meiles sūkurijė“. Ser. 10.00 „Naisių vasara“. Ser. 10.30 „Mažyliai atostogos“. JAV, 1994. Komedija. 12.30 Animacija. 13.00 „Ponas Jangas“. Ser. 13.30 Animacija. 15.00 „Natalija“. Ser. 16.00 „Ašarų karalienė“. Ser. 17.00 Diena. 17.40 Gyvenimo kryžkelės. 18.45 Žinios. 19.20 „Pamiršk mane“. Ser. 19.50 Paslapčių namai. 20.30 Mylimiausiai. 21.00 „Moterys meluoja geriau“. Ser. 21.35 Vakaro žinios. 22.00 „Dingės bežinios“. Ser. 23.00 „CSI kriminalistai“. Ser. 0.00 „Daktaras Hausas“. Ser. 1.00 „Eureka“. Ser. 1.55 „Istatymas ir tvarka. Operatyvių tyrimų skyrius“. Ser.

Penktadienis

6.45 Telepardo uovė. 7.00 Animacija. 8.00 „Detektivės Monkas“. Ser. 9.00 „Meiles sūkurijė“. Ser. 10.00 „Naisių vasara“. Ser. 10.30 „Mažyliai atostogos“. JAV, 1994. Komedija. 12.30 Animacija. 13.00 „Ponas Jangas“. Ser. 13.30 Animacija. 15.00 „Natalija“. Ser. 16.00 „Ašarų karalienė“. Ser. 17.00 Diena. 17.40 Gyvenimo kryžkelės. 18.45 Žinios. 19.20 „Pamiršk mane“. Ser. 19.50 Paslapčių namai. 20.30 Mylimiausiai. 21.00 „Moterys meluoja geriau“. Ser. 21.35 Vakaro žinios. 22.00 „Dingės bežinios“. Ser. 23.00 „CSI kriminalistai“. Ser. 0.00 „Daktaras Hausas“. Ser. 1.00 „Eureka“. Ser. 1.55 „Istatymas ir tvarka. Operatyvių tyrimų skyrius“. Ser.

Sekmadienis

6.45 Telepardo uovė. 7.00 Animacija. 9.00 Mūsų gyvūnai. 9.30 Mamycių klubas. 10.00 Svajonių sodai. 11.00 „Andų paslaptis“. JAV, Argentina, 1999. Nuot.f. 13.00 „Meteoro ataka. Ugnis iš kosmoso“. D. Britanija, 2013. Dok.f. 14.00 „Svota“. Ser. 17.25 „Visos upės teka“. Ser. 18.35 Eurojackpot. 18.45 Žinios. 19.00 Paslapčių namai. 21.00 „Mechanikas“. JAV, 2011. Trileris. 22.50 „Ivykis“. JAV, Indija, 2008. Fant. trileris. 0.40 „500 meiles dienų“. JAV, 2009. Rom. komedija.

Sekmadienis

7.20 Telepardo uovė. 7.35 „Nuostabusis Zoro“. Anim.f. 9.05 „Pirmasis Mauglio nuotykis. ieškant „Dramblio Akius“ deimanto“. JAV, 1998. Nuot.f. 10.55 „Niekados šalis“. D. Britanija, 2011. Fant. drama. 14.30 „Ponia Dautfajė“. JAV, 1993. Komedija. 17.00 Didysis motinos dienos koncertas. 18.45 Žinios. 19.00 Savaitės komentarai. 19.30 „Princesės dienoraštis“. JAV, 2001. Komedija. 21.50 „Atsarginis planas“. JAV, 2010. Rom. komedija. 0.05 „Zokomonas“. Indija, 2011. Nuot. drama.

LNK**Pirmadienis**

6.20 Animacija. 7.50 „Volkeris, Teksono reindžeris“ (k.). 8.50 24 valandos (k.). 9.45 Bük mano meile! 10.50 Nuotykių ieškotojas (k.). 12.55 „Didžioji sekme“. Ser. 13.25 Animacija. 13.55 „Volkeris, Teksono reindžeris“. Ser. 15.00 „Tūkstantis ir viena naktis“. Ser. 17.00 Labasvakaras, Lietuva. 17.45 24 valandos. 18.45 Žinios. 19.30 KK2. 20.15 Nuo... Iki... 21.30 Dviračio šou. 22.00 Žinios. 22.25 Kriminalinė Lietuva. 22.35 „Labiausiai ieškomas žmogus“. 1997. Trileris. JAV. 0.40 „Istatymas ir tvarka“. Ser. 1.35 „Vampyro dienoraštai“. Ser.

Antradienis

6.20 Animacija. 7.50 „Volkeris, Teksono reindžeris“ (k.). 8.50 24 valandos (k.). 9.45 Bük mano meile! 10.45 „Auklės dienoraštis“ (k.). 12.55 „Didžioji sekme“. Ser. 13.25 Animacija. 13.55 „Volkeris, Teksono reindžeris“. Ser. 15.00 „Tūkstantis ir viena naktis“. Ser. 17.00 Labasvakaras, Lietuva. 17.45 24 valandos. 18.45 Žinios. 19.30 KK2. 20.15 Pasaulis X. 21.30 Dviračio šou. 22.00 Žinios. 22.25 Kriminalinė Lietuva. 22.35 „Baisūs nusikaltimai“. 2002. Krim. trileris. JAV. 1.00 „Istatymas ir tvarka“. Ser. 1.55 „Vampyro dienoraštai“. Ser.

Trečiadienis

6.15 Animacija. 7.45 „Peliuko Pėrio nuotykiai“. 2008. Nuot.f. šeimai. Argentina, Ispanija. 9.25 „Zatura. Nuotykių kosmose“. 2005. Veiksmo komedija. JAV. 11.30 „Piko valanda“. 1998. Veiksmo komedija. JAV. 13.25 „Auksiniai kiaušiniai“. 16.20 Šventinis žvaigždžių paradas. 18.45 Žinios. 19.00 KK2. 19.50 „King Kongas“. 2005. Nuot.f. JAV, N. Zelandija, Vokietija. 23.25 „Iš kokios tu planetos?“ 2000. Komedija. JAV. 1.30 „Vampyro dienoraštai“. Ser.

Ketvirtadienis

6.20 Animacija. 7.50 „Volkeris, Teksono reindžeris“ (k.). 8.50 24 valandos (k.). 9.45 Žvaigždžių duetai. Istorija prasideda iš naujo (k.). 12.55 „Didžioji sekme“. Ser. 13.25 Animacija. 13.55 „Volkeris, Teksono reindžeris“. Ser. 15.00 „Tūkstantis ir viena naktis“. Ser. 17.00 Labasvakaras, Lietuva. 17.45 24 valandos. 18.45 Žinios. 19.30 Valandu s Rūta. 21.30 Dviračio šou. 22.00 Žinios. 22.25 Kriminalinė Lietuva. 22.35 „Mentalistas“. Ser. 23.35 „Deksteris“. Ser. 0.30 „Istatymas ir tvarka“. Ser. 1.25 Sveikatos ABC (k.).

Penktadienis

6.20 Animacija. 7.50 „Volkeris, Teksono reindžeris“ (k.). 8.50 24 valandos (k.). 9.45 Žvaigždžių duetai. Istorija prasideda iš naujo (k.). 12.55 „Didžioji sekme“. Ser. 13.25 Animacija. 13.55 „Volkeris, Teksono reindžeris“. Ser. 15.00 „Tūkstantis ir viena naktis“. Ser. 17.00 Labasvakaras, Lietuva. 17.45 24 valandos. 18.45 Žinios. 19.30 KK2 Penktadienis. 21.00 Farai. 22.00 „Mirtinas smūgis“. 2008. Veiksmo f. JAV, Kanada. 23.55 „Pandorum“.